



«Нам кніга —
вечнае
СВЯТЛО...»
стар. 4



Вярнуць
жыццю
смак
стар. 13



Уладар
творчых
іпастасяў
стар. 14

Каб сябраваць і жыць у згодзе



Фота БелТА.

Міністр культуры *Анатоль Маркевіч* уручыў ганаровыя граматы прадстаўнікам нацыянальных дыяспар.

Карэйцы, казахі, азербайджанцы, афганцы, туркмены, армяне, узбекі, іранцы, кітайцы, прадстаўнікі індыйскай дыяспары — 18 нацыянальных «падвор'яў» разгарнуліся ў цэнтры Гродна, каб прэзентаваць свае набыткі на XIII Рэспубліканскім фестывалі нацыянальных культур, што нядаўна прайшоў у горадзе над Нёманам.

Танцы ў прыгожых нацыянальных строях, ігра на разнастайных музычных інструментах, захапляльныя відовішчы, традыцыйныя і сучасныя спевы — эмоцыі глядачоў і ўдзельнікаў свята вызначаліся радасцю, атмасфера панавала добразычлівая, вясёлая. Цяпер, у перыяд глабалізацыі, фестывалі падобнага фармату маюць велізарнае значэнне: яны выхоўваюць талерантнасць, вучаць паважаць і цаніць тых, хто жыве побач. Важна, каб культуры знаёміліся адна з адной, прымалі традыцыі суседзяў і паважалі іх.

Цудоўна, калі ў наш неспакойны час ёсць астравок зямлі, дзе нацыянальнасці імкнучца сябраваць і жыць у згодзе, — вось якім пасылам кіраваліся арганізатары мерапрыемства. «Фестываль стварае тую глебу, што не дае разбурацца нацыянальнасцям, спрыяе таму, каб людзі жылі мірна», — адзначыў Рафаэль Дзялянаў, прадстаўнік Савета Беларускага грамадскага аб'яднання грэкаў.

«ЛіМ»-акцэнт

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў прыватна прывітанне са змяняльнай датай — 1030-годдзем заснавання Полацкай епархіі, першай на тэрыторыі сучаснай Беларусі. «Гэтая падзея стала пачаткам слаўнага летапісу прыватна прывітанне на роднай зямлі, знаменавала культурны і светапоглядны выбар нашых далёкіх продкаў, — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы. — Прайшоўшы шматвяковы шлях эпахальных выпрабаванняў і здзяйсненняў, прыватна прывітанне царква і яе святыя падзвіжнікі пакінулі нам прыклады духоўных подзвігаў у імя веры, міру і захавання хрысціянскіх каштоўнасцей. Гэтая спадчына і сёння з'яўляецца маральным арыенцірам для вернікаў, фундаментальнай часткай нашай гістарычнай памяці, аб'ядноўвае беларусаў з брацкімі славянскімі народамі». Прэзідэнт Беларусі ўпэўнены, што высокі аўтарытэт, мудрая і сацыяльна адказная дзейнасць Беларускай прыватна прывітанне царквы заўсёды будзе служыць захаванню пераемнасці спрадвечных традыцый, умацаванню нацыянальнага адзінства і міжканфесійнай згоды.

Зварот. Прэзідэнт Беларусі накіраваў прывітанне ўдзельнікам і гасцям XXVIII Міжнароднага форуму па інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогіях «ТІБА-2022». «Свет уступіў у новую эпоху, і Беларусь па праве ўваходзіць у лік краін, якія найбольш актыўна ўкараняюць працэсы лічбавізацыі ў эканоміцы, дзяржаўны кіраванні, фінансавай і сацыяльнай сферах», — гаворыцца ў прывітанні. Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу, што пляцоўка форуму ўжо шмат гадоў дае выдатную магчымасць для абмеркавання новых падыходаў да кіравання лічбавым развіццём, шырокай прэзентацыі ўжо дасягнутых вынікаў, абмеркавання перспектывы будучых пераўтварэнняў.

Узнагароды. Міністр культуры Беларусі Анатоль Маркевіч уручыў узнагароды актывістам беларускай дыяспары ў Расіі. Урачыстая цырымонія адбылася ў Дзелавы і культурны комплекс Пасольства Беларусі ў Расіі, перадае карэспандэнт БелТА. Медаль Францыска Скарыны міністр уручыў кіраўніку Кабардына-Балкарскага грамадскага руху «За аднаўленне «Сябры» Паўлу Сідаруку. У адпаведнасці з указам Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнка, гэтай узнагароды ён удастоены за значны асабісты ўклад у захаванне і папулярнацыю культурнай спадчыны беларускага народа. Анатоль Маркевіч уручыў таксама медалі Міністэрства культуры Беларусі актывістам беларускай дыяспары Аляксандру Дарковічу і Аксане Салапавай. Акрамя таго, за асабісты ўклад у захаванне і папулярнацыю нацыянальнай культуры граматамі міністэрства адзначаны Ала Тужылькіна і Кацярына Арцымяк. Урачыстая цырымонія адбылася ў рамках Дзён культуры Беларусі ў Расіі.

Свята. «Купалле» («Александрыя збірае сяброў») Су 2023 годзе будзе фінансавана з бюджэту Саюзнай дзяржавы. Аб гэтым паведамліў прэс-служба Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі па выніках праведзенага ў Мінску пасяджэння Камісіі Парламенцкага сходу па сацыяльнай і маладзёжнай палітыцы, навуцы, культуры і гуманітарных пытаннях. Акрамя таго, плануецца аднаўленне гастроляў Маладзёжнага беларуска-расійскага сімфанічнага аркестра. Творчы калектыв з'явіўся ў 2008 годзе, яго ўдзельнікі — юныя музыканты ва ўзросце ад 14 да 18 гадоў. За час свайго існавання аркестр даў канцэрты ў многіх гарадах Беларусі і Расіі, а таксама ў Вялікабрытаніі, Германіі, Італіі, Чэхіі і іншых краінах. Апошні раз аркестр праводзіўся ў 2017 годзе. Члены Камісіі Парламенцкага сходу звярталі ўвагу на неабходнасць прадаўжаць гастролі Маладзёжнага беларуска-расійскага сімфанічнага аркестра і рэкамендавалі профільным міністэрствам забяспечыць яго падрыхтоўку і фінансаванне з бюджэту Саюзнай дзяржавы.

Рэгіёны. Электронную энцыклапедыю «Магілёў на Дняпры, або Гісторыя адной губерні» стварылі ў Магілёўскай абласной бібліятэцы імя У. І. Леніна. Новы інтэрнэт-рэсурс прысвечаны 250-годдзю з дня ўтварэння Магілёўскай губерні, паведамляе БелТА. Энцыклапедыя размешчана на сайце абласной бібліятэкі і складаецца з дзесяці тэматычных раздзелаў, якія адлюстроўваюць пэўны перыяд у развіцці і станаўленні адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі, звязаны ў тым ліку з рознымі гістарычнымі асобамі. Пры стварэнні рэсурсу выкарыстаны дакументы з фонду ўстановаў культуры, у тым ліку вялікая колькасць артыкулаў магілёўскай гісторыі, вучоных і краязнаўчых. Яны дапоўнены матэрыяламі са свабодных інтэрнэт-крыніц. Напрыклад, з энцыклапедыі можна даведацца, сустрэўся якіх дзвюх караванавых асоб у Магілёве вырашыўся канчатковы лёс Рэчы Паспалітай і Турцыі, дзе зараджаўся Чарнаморскі флот Расіі, які звалі выдатнага магілёўскага губернатара-рэфарматара, які ператварыў гэтую зямлі ў адну з прагрэсіўных губерняў імперыі.

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Да духоўнай велічы

Брэсцкі абласны літаратурны конкурс «Духоўная велічы» аб'яўляе новы сезон. Творчае спаборніцтва заснавана ў 2018 годзе абласным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі, галоўным упраўленнем ідэалагічнай работы і па справах моладзі аблвыканкама сумесна з Брэсцкай і Пінскай епархіямі Беларускай прыватна прывітанне царквы, Брэсцкім абласным аддзяленнем Беларускага фонду міру.

Мэта — папулярнацыю моўнай, літаратурнай і гістарычнай спадчыны рэгіёна, выяўленне найлепшых

твораў, што спрыяюць выхаванню ў чытачоў духоўнасці, грамадзянскасці і патрыятызму, захаванне памяці аб знакамітых асобах Брэсцчыны, чые справы і духоўны подзвіг сталі ўзорам выканання доўгу і прыкладам бескарыслівай адданасці Радзіме, зрабілі асаблівы ўплыў на грамадскае жыццё, культуру, навуку і гісторыю роднага краю.

У конкурсе могуць прыняць удзел аўтары Брэсцчыны ад 18 гадоў, незалежна ад іх прыналежнасці да творчых саюзаў. Адборная камісія прымае творы любых жанравых і кампазіцыйных кірункаў на рускай і беларускай мовах. Яны

могуць быць прадстаўлены асобнымі кнігамі альбо публікацыямі ў рэспубліканскіх і міжнародных літаратурных друкаваных перыядычных выданнях, выпушчаных на працягу трох гадоў да часу абвешчання творчых спаборніцтваў.

Конкурсныя работы прымаюцца з 7 чэрвеня да 20 верасня па 4 мініацыях: «Паэзія», «Мастацкая проза», «Публіцыстыка», «Літаратура для дзяцей» на адрас: г. Брэст, 224013, праспект Машэрава 75/1, к. 605. Дасланыя кнігі не рэцензуюцца і не вяртаюцца.

Брэсцкае абласное аддзяленне СПБ

«Свята добрых слоў» у горадзе над Сожам

Літаратурна-музычную праграму-прэзентацыю «Свята добрых слоў» арганізавала на фестывалі кнігі #ЧЫТАЙГОМЕЛЬ абласное аддзяленне СПБ, прыверкаваўшы яе да Года гістарычнай памяці. Удзельнікамі акцыі сталі не толькі вядомыя пісьменнікі, але і аўтары-пачаткоўцы, акцёры і юныя аматары творчых конкурсаў.

У цэнтры — прэзентацыя чатырох нумароў абласнога альманаха «Літаратурная Гомельшчына» і міжнароднага альманаха «Літара», што выйшлі з друку ў няпросты перыяд пандэміі ў 2020—2021 гадах. Як адзначыў іх складалнік і галоўны рэдактар, заслужаны дзеяч культуры, старшыня абласнога аддзялення СПБ Уладзімір Гаўрыловіч, за мінулае дзесяцігоддзе выдадзена 20 нумароў «Літаратурнай Гомельшчыны». Мастацкія выданні знайшлі годнае месца ў бібліятэках вобласці і краіны, прычым яны не залежаюцца на паліцах, а згодна са статыстыкай кнігавыдач, запатрабаваны чытачом.

Цёпла сустрэты і новы міжнародны альманах «Літара», які стаў друкаваным культурна-асветніцкім

праектам лідара абласнога аддзялення СПБ і друкаваным органам Міжнароднага фестывалю-свята «Славянскія літаратурныя дажынкi». Сёлета зацікаўленыя змогуць пачытаць вельмі аб'ёмны, звыш паўтысячы старонак, восьмы нумар выдання.

Сярод аўтараў абодвух альманахаў — знакавыя творцы. Так, пад адной вокладкай «Літары» сустрэліся пісьменнікі з Беларусі, Расіі і Украіны.

У межах праграмы амаль два дзясяткі беларускіх пісьменнікаў выступілі са сваімі творами на галоўнай фестывальнай сцэне. Некаторыя былі адзначаны за сваю працу і ўнёсак у папулярнацыю кнігі і чытання. Граматы абласной пісьменніцкай суполкі атрымалі паэт і перакладчык Міхась Болсун, празаік і паэтка Надзея Дзімітрыева. Добрае слова было сказана і ў адрас лаўрэата абласной літаратурнай прэміі імя К. Тураўскага, драматурга, рэжысёра, вядучага майстра гомельскай сцэны Аляксея Бычкова. Творца адзначаны Ганаровай граматай Міністэрства інфармацыі Беларусі. Таксама ўручаны білет члена СПБ вядомаму навукоўцу, прафесару і яркаму публіцысту-аналітыку Юрыю Плескачэўскаму.

Мікалай ІГНАТОВІЧ

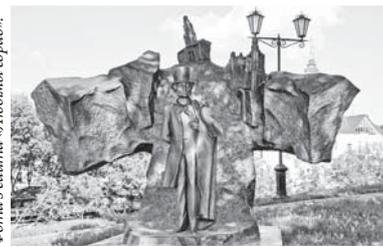
імпрэзы

Любімае і актуальнае

У дзень нараджэння вялікага рускага паэта Аляксандра Сяргеевіча Пушкіна да яго помніка ў Віцебску прыйшлі вядомыя паэты Тамара Краснова-Гусачэнка, Мікалай Намеснікаў, Валяніціна Шырынава, навучэнцы Віцебскай гарадской гімназіі імя А. С. Пушкіна разам з выкладчыкам рускай мовы і літаратуры Вольгай Міцкавец, іншыя настаўнікі-слававенікі і проста аматары паэзіі.

Гучалі радкі любімых вершаў. А гімназісты прынеслі цудоўна выкананыя партрэты паэта, а таксама малюнкi на тэму пушкінскіх твораў. Тамара Краснова-Гусачэнка нагадала прысутным аб тым, што дзень нараджэння Пушкіна адзначаецца ва

Фота з сайту «Любімыя гарады».



ўсіх краінах свету і што яго жыццё і творчасць вывучаюць ужо больш за 150 гадоў. Але загадка такой незвычайнай з'явы, як феномен Пушкіна, так і не разгадана.

Знакаміты выраз «Пушкін — наша ўсё!» належыць Апалону Грыгор'еву.

Ён напісаў гэта ў 1859 годзе ў першым артыкуле з цыкла «Погляд на рускую літаратуру са смерці Пушкіна». Менавіта Апалон Грыгор'ев у першым звярнуў увагу на агульнанацыянальнае значэнне творчасці паэта і адзначыў яго прынцыповую невычэрпанасць. З моманту выхаду ў свет гэтага артыкула прайшло ўжо больш за 170 гадоў, аднак сказанае да гэтага часу актуальна.

Кожная эпоха бачыць па-свойму герояў аўтара і пераасэнсоўвае яго творчасць. Геніяльны і прарочы верш «Клеветнікам Росіі» і сёння гучыць ва ўсім свеце.

Таццяна ІВАНОВА

Удзел Саюза пісьменнікаў Беларусі ў XXI Нацыяльным фестывалі беларускай песні і паэзіі

11 чэрвеня 2022 г.

09.30 — Ад'езд дэлегацыі СПБ ад Дома літаратара (г. Мінск, вул. Фрунзэ, 5).

10.30—10.45 — Сустрэча ў Купалаўскім мемарыяльным запаведніку «Вязьніка», філіяле Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Прывітаньне слова ад кіраўніцтва Маладзечанскага раённага выканаўчага камітэта, выступленне мастацкага калектыву Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Маладзечанскага раёна.

11.00—11.30 — Паэтычныя чытанні, ускладненне кветка да помніка Янку Купалу ад кіраўніцтва Маладзечанскага раёна і Саюза пісьменнікаў Беларусі.

11.30—12.00 — Наведанне экспазіцыі філіяла Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы «Вязьніка».

12.00—13.00 — Пераезд у г. Маладзечна.

13.00—14.00 — «Бачу Беларусь такой» — прэзентацыя Рэспубліканскага мастацка-патрыятычнага праекта і фотапаэтычных кніг «Зачараваны Беларуссю», «Бачу Беларусь такой», «Мая Радзіма», «Навасады: малая Радзіма».

15.00—16.30 — Музычна-паэтычная гасцёўня «Паэтычная спадчына — нашчадкам запавет» з удзелам беларускіх паэтаў, дзеячаў культуры і мастацтва Беларусі, фіналістаў Рэспубліканскага паэтычнага конкурсу памяці лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь паэта Міколы Мятліцкага «Сваю душэўную спагаду святло Айчыны запалі».

16.30—16.50 — Экскурсія па Маладзечанскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя Максіма Багдановіча.

17.00—18.00 — «Калі душа спявае» — сумесная творчая сустрэча паэтаў Саюза пісьменнікаў і Саюза кампазітараў Беларусі.

19.30 — Ад'езд.

ПОГЛЯД

Лёс свой і народа

Навучальны год у гарадскім ліцэі № 1 г. Гомеля завяршыўся творчай сустрэчай. Да старшакласнікаў і педагогаў завітаў пісьменнік, заслужаны дзеяч культуры Беларусі Уладзімір Гаўрыловіч.



У. Гаўрыловіч і навучэнцы гарадскога ліцэя № 1 г. Гомеля.

(асобныя раздзелы з'явіцца ў 5—7 нумарах часопіса «Польмя»). «Раман няпросты, як і няпросте наша жыццё, але спадзяюся, што многія з тых, хто яго прачытае, на нейкія падзеі жыцця паглядзяць іншымі вачыма. Для мяне важна, каб людзі часцей задумваліся аб сваім лёсе і аб лёсе свайго народа...» — падвёў рысу літаратар.

Улад ПРЫАЗЁРНЫ
Фота даслана аўтарам

Найперш творца выказаўся аб неабходнасці захавання памяці аб подзвігу савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Ён перакананы: сёння асабліва важна памятаць пра нечалавечыя выпрабаванні, праз якія давялося прайсці беларусам і прадстаўнікам іншых нацыянальнасцей у час гітлераўскага генацыду.

Падчас урока патрыятызму юныя чытачы змаглі завочна прайсціся па родных сцежках пісьменніка. Жыццё на працягу чатырох дзесяцігоддзяў у глыбініцы Палесся, у турава-жыткавіцкім краі, моцна адбілася на яго творчасці. Практычна ўсе літаратурныя героі — палешукі. Аўтар заўсёды пільна ўглядаецца ў з'явы рэчаіснасці, даследуе паводзіны людзей у канкрэтных жыццёвых сітуацыях і падказвае чытачу, як у няпростым жыцці заставацца чалавекам. Майстар вострасюжэтай прозы падзяляўся інфармацыяй пра новы набытак: толькі што завяршыў працу над раманам-версіяй «Па веры вашай...»

прэзентацыі

Чэрвеньскія сустрэчы са «Звездай»

З кніжнымі навінкамі Выдавецкі дом «Звезда» прадоўжыць знаёміць і ў чэрвені. На першы летні месяц калікул сфарміравана і праграма — найперш сваімі творчымі здобывкамі будучы дзіцячых пісьменнікаў.

14 чэрвеня а 11-й гадзіне чытачоў запрашаюць на прэзентацыю кнігі Міхаіла Дзеравянкі «Секундочка» і «Удзівіцельныя прыключенні» ў Цэнтральную бібліятэку імя Янкі Купалы г. Мінска.

А 15 і 22 чэрвеня Ірына Карнаухава з кнігай «В царстве священного Байкала» і Міхаіл Дзеравянка з кнігамі «Секундочка» і «Удзівіцельныя прыключенні» завітаюць у Пятрышкаўскую сельскую бібліятэку Мінскага раёна. Прэзентацыі пройдуць у аграгарадку Пятрышкі па адрасе: вул. Гагарына, 8.

Мяркуюцца ўдзел «звяздоўскіх» аўтараў у прэзентацыях, аўтограф-сеціях у Мар'інагорскім аграгарадзкім каледжы — у Пухавіцкім раёне, а таксама ў межах праграмы літаратурнага фестывалю ў мясціні класіка беларускай літаратуры ў Цімавічах Капыльскага раёна. З нядаўна выдадзенымі кнігамі юных чытачоў пазнаёмяць Ірына Карнаухава, Алена Стэльмах, Кацярына Хадасевіч-Лісава, Павел Гушынец, Людміла Рублёўская, Віктар Шніп, Іна Фралова.

Сяргей ШЫЧКО

радзіннае

«Сонца ласкава пяе...»

Гэтым радком з кнігі паэтэсы і дзіцячай пісьменніцы Тамары Красновай-Гусачэнькі «Край родны, любімы...» называлася адкрыццё летніх чытанняў у дзіцячай бібліятэцы імя Янкі Маўра горада Віцебска. Сустрэча стала яркай і незабыўнай для вучняў малодшых класаў віцебскай СШ № 28, настаўнікаў і супрацоўнікаў бібліятэкі.

Тамара Іванаўна не толькі чытала дзесяці вершы, але і зладзіла самаўдана пазнавальнае і напоўненае энергіяй лета, цяпла і святла, свята. Маленькія чытачы прасякнулі творами паэтэсы, якая мае больш чым 40-гадовы педагогічны стаж. Тамара Краснова-Гусачэнька глыбока валодае прыёмамі і метадамі ўздзеяння для прывіцця дзесяцім цікавасці да кнігі. Гучалі вершы пра

На плошчы Свабоды

Вялікае свята кнігі, паэзіі і песні адбылося на плошчы Свабоды каля Мінскай Ратушы. На стэндзе Цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя Янкі Купалы прэзентавалася кніжная выстаўка. Быў прадстаўлены Мінскі гарадскі тэатр паэзіі, які створаны сталічным аддзяленнем СПБ і сем гадоў дзейнічае пры вышэйзгаданай кніжніцы. У свецкі прынялі ўдзел члены Саюза пісьменнікаў Беларусі, а таксама сталічнага аддзялення. Яго старшыня Міхаіла Пазнякоў быў вядучым. Перад шматлікімі прыхільнікамі мастацкага слова выступілі розныя творцы. Прагучалі песні пад гітару на вершы беларускіх паэтаў, у тым ліку на ўласныя — у выкананні Таццяны Жыліньскай і Сяргея Бычкоўскага.

У свецкі прынялі ўдзел і кітайскія студэнты — будучыя журналісты і гісторыкі, якія вучацца ў Беларускім дзяржаўным універсітэце. Шматлікія слухачы змаглі паразмаўляць з пісьменнікамі, набыць іх кнігі і атрымаць аўтографы.

Павел КУЗЬМІЧ

У час калікул

Дзіцячую бібліятэку № 13 г. Мінска, што знаходзіцца ў пасёлку Сосны, наведваў паэт, намеснік старшыні Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Мазго разам з супрацоўнікамі Выдавецкага дома «Звезда». Навучэнцы малодшых класаў сярэдняй школы № 144 мелі выдатную магчымасць атрымаць кнігі пісьменніка з аўтографамі.

Уладзімір Мазго пазнаёміў прысутных са сваёй творчасцю. У бібліятэцы гучалі вершы, песні, казкі, скоргаворкі. Паэт правёў са школьнікамі конкурс загадак. Самыя актыўныя і кемлівыя ўдзельнікі атрымалі з рук гасця памятных прызы.

Алесь МАЁВЫ

«ЛіМ»-люстэрка

Выстаўка сучаснага беларускага мастацтва адкрылася ў Маскве ў Новай Трацякоўцы на Крымскім вале. Яна арганізавана ў рамках Дзён культуры Беларусі ў Расіі, інфармуе БелТА. За апошнія гады гэта самы маштабны сумесны праект дзвюх краін у галіне выяўленчага мастацтва. Па экспазіцыі можна прасачыць развіццё беларускага жывапісу ў XX—XXI стагоддзях. У яе ўвайшло каля паўстотні твораў як знакамітых аўтараў, якія складаюць залаты фонд жывапісу, так і маладых майстроў. «Трацякоўку і Беларусь звязваюць доўгія ўзаемаадносіны, ніводная з маштабных выставак сучаснага мастацтва ў галерэі не абыходзіцца без экспанатаў з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, — падкрэсліла генеральны дырэктар Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі Зельфіра Трэгулава. — А сама Трацякоўка арганізавала ў апошнія гады дзве свае выстаўкі ў Беларусі».

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі ў наступным сезоне плануе гастролі ў Расіі, паведамляе БелТА з спасылкай на галоўнага балетмайстра тэатра, заслужанага артыста Расіі Ігара Колба. «Адгледзеўшы шэраг спектакляў ужо пасля свайго прыезду, зразумеў, наколькі яны актуальныя тут і цяпер. Можна браць любы спектакль у харэаграфіі Елізаветы Лізаўрэа і «Хачу з ім на гастролі», — адзначыў Ігар Колба. Паводле яго слоў, у наступным сезоне, юбілейным для Вялікага тэатра, такія гастролі абавязкова будуць. Пакуль вядома, што тэатр оперы і балета Беларусі паедзе на гастролі ў Вялікі тэатр Расіі са спектаклем «Рамэа і Джульета» ў харэаграфіі Валянціна Елізаўрэа.

Больш за 400 найменняў беларускіх кніг было прадстаўлена на кніжным фестывалі ў Маскве, гаворыцца на сайце Міністэрства інфармацыі Беларусі. На свяце кнігі «Красная плошчаць» Беларусі — пастаянны ўдзельнік. Сёлета гасцям і ўдзельнікам была прапанавана мастацкая, навукова-папулярная, энцыклапедычная, дзіцячая літаратура. Асабліва цікаваць у наведвальнікаў беларускага стэнда выклікала літаратура аб гісторыі і культуры нашай краіны. Гэта адзначылі і супрацоўнікі Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі. Кніжны фестываль «Красная плошчаць» праходзіў у Маскве з 3 да 6 чэрвеня.

Расійскае агенцтва «Новости» склала падборку найбольш цікавых кніжных навінак лета. Сярод іх — «Мой дзядзька Адріяна» (плямяннік Адріяна Чэленгана Бруна Пяррыні напісаў яго біяграфію), «Акульттрэгер» (Аляксей Сальнікаў напісаў новы раман у жанры гарадскога фэнтэзі), «Калі крочылася нам лёгка» (класік брытанскай літаратуры Іўлін Во дзеліцца ўспамінамі аб шматлікіх падарожжах па свеце), «Дом ваўчыцы» (першая частка цыкла аб жанчынах антычнасці; аўтар — вядомая брытанская журналістка Эладзі Харпер), «Сэрца буры» (першы гістарычны раман лаўрэата Букераўскай прэміі Хілары Мантэл), «Лісіны Броды» (проза для прыхільнікаў містычнага рэалізму ад Ганны Старабінеч).

Намінатка на «Оскар» Скарлет Ёхансан выканае галоўную ролю ў праекце «Глыбокія перамены», які стане рэжысёрскім дэбютам для брытанскай актрысы Крысцін Скот Томас. Актрысткі раней працавалі ў фільмах «Заклінальнік коней» і «Яшчэ адна з роду Балеян». Будучыя «Глыбокія перамены» заснаваны на аднайменным рамане Элізабет Джэйн Ховард. Дзеянне ў творы адбываецца ў 1950-я гады. Муж і жонка Эмануэль і Ліліян (Скарлет Ёхансан) адпраўляюцца на востраў у Грэцыі, каб перажыць смерць дачкі Сары. Між тым та да канца года амерыканская актрыса з'явіцца ў новым праекце Уэса Анדרсана «Горад астэроідаў», гаворыцца на партале «film.ru».

Лаўрэат «Оскара» Квенцін Таранціна стварыў лішч стваральнікам новага падкаста Video Archives Podcast. Суаўтарам у праекце выступіць сцэнарыст «Крымінальнага чытва» Роджэр Эйверы. Выпускі пачнуць выходзіць гэтым летам на платформе Stitcher. Назву падкаст атрымаў ад крамы відэапракату Video Archives у Каліфорніі, дзе Таранціна і Эйверы працавалі з 1983 года да першай славы. «Ніколі б не падумалі, што праз 30 гадоў пасля працы за касай Video Archives мы будзем рабіць тое ж самае: гораца размаўляць пра кіно. Прагляд фільмаў першапачаткова пазнаёміў нас і зрабіў сябрамі, і менавіта любоў да кіно да гэтага часу яднае нас», — кажуць у сумеснай заяве Таранціна і Эйверы. Пасля таго, як салон быў зачынены, Таранціна ўзнавіў яго рэпліку ў сябе дома. Паводле яго слоў, у каталогу знаходзіцца каля васьмі тысяч карцін.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Свята дзіцячай кнігі

Летнія канікулы сёлета пачаліся з шэрагу мерапрыемстваў, прысвечаных дзецям. У Доме-музеі Якуба Коласа адбылося адкрыццё першага фестывалю дзіцячай кнігі «Міхасёвы прыгоды». Мерапрыемства стала сапраўдным святам для наведвальнікаў, якіх чакалі цікавая сустрэчы з пісьменнікамі, аўтограф-сесія, гульні, віктарыны, майстар-класы.

Арганізатарамі выступілі Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа, Цэнтралізаваная сістэма дзіцячых бібліятэк г. Мінска, Саюз пісьменнікаў Беларусі, Выдавецкі дом «Звязда», РУП «Акадэмічная кніга». Фестываль названы ў гонар класічнага твора — паэмы «Міхасёвы прыгоды». Яна прысвечана малодшаму сыну Коласа — Міхасю — і яго прыгодам на ўлонні прыроды. Дарэчы, у мінулым годзе «Міхасёвы прыгоды», «Савось-распуснік» і «Рак-вусач» выйшлі ў новым выданні і афармленні, адаптаваныя для сучаснага чытача. Прадмовы да кніг напісалі ўнучка пісьменніка Марыя Міцкевіч і праўнучка Васіліна Міцкевіч. Таксама былі выдадзены пазычны зборнік «Якуб Колас — дзецям» і празаічны «Казкі жыцця». «Шчаслівая тыя дзеці, якія чытаюць «Міхасёвы прыгоды», — пісаў Коласу Самуіл Маршак. Таму фестываль невычайна мае аднайменную з паэмай назву.

Для мяне фестываль не проста ўрачыстае мерапрыемства, але яшчэ і магчымасць зацікаўленым пазнаёміцца бліжэй з творчасцю і асаблівасцямі характару Якуба Коласа. Пісьменнік вельмі любіў жыццё і прыроду. Хоць нарадзіўся ў сям'і паляўнічага, да навакольнага свету і жывёл ставіўся з павагай, любоўю. У хаце пісьменніка заўсёды жылі каты і сабакі, увесь навакольны свет быў яго натхненнем. Паэмы Якуба Коласа ўвядзюць нас у рамантыку рэчак, азёр, лясоў. Таму вельмі добра, што наш фестываль «Міхасёвы прыгоды» праходзіць у такім зялёным месцы. Кнігі — наш скарб, таму я з задавальненнем назіраю за чытацкай актыўнасцю дзетак, — адзначыла Марыя Міцкевіч.

Сімвалічна, што цырымонія адкрыцця свята адбылася ў дворку сядзібы-музея. Святочную атмасферу стварылі выступленні юных музыкантаў з Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Ва ўнутраным дворку праводзіліся інтэрактыўныя гульні, у самім музеі праходзілі чытанні, лялечныя прадстаўленні па матывах беларускіх народных казак у апрацоўцы Якуба Коласа, майстар-класы па вырабе папяровай закладкі і па роспісе бульбянымі пячаткамі.

Гасцей чакалі творчыя сустрэчы з сучаснымі дзіцячымі пісьменнікамі — Жаннай Міус, Інай Фраловай,

Няхай фестываль «Міхасёвы прыгоды» будзе цікавым і змястоўным. Няхай вялікі свет кнігі захопіць сэрцы чытачоў, і яны вырастуць сапраўдным гонарам Беларусі».

У гасцей свята была цудоўная магчымасць набыць кнігі вядомых дзіцячых пісьменнікаў і атрымаць аўтограф ад аўтараў. Пісьменнікі арыгінальна паставіліся да задачы пазнаёміць чытачоў са сваёй творчасцю. Жанна Міус правяла гульні з наведвальнікамі — загадала розныя загадкі на падставе сваіх кніг. Разам з пісьменніцай Інай Фраловай выступіў узорны хор «Вішанька». Чытачы змаглі паслухаць выступленні і нават напісаць казку. Віктар Кажура таксама загадваў наведвальнікам цікавыя прыдуманыя ім загадкі. Кацярына Хадасевіч-Лісава ўвогуле з'явілася ў касцюме шахматнай каралевы — у стылі галоўнай герані казкі



«Шые вожык кажухок», «Дзівосны свет» і інш. — Каб стаць цікавым чалавекам, а тым больш пісьменнікам, трэба мець вельмі багатую фантазію. Спачатку твор трэба ўбачыць сэрцам, душой, а пасля выкласці на паперу. Натхніўшыся «Міхасёвымі прыгодамі» Коласа, я раскажаў пра свае прыгоды ў кнігах. Спадзяюся, што фестываль стане традыцыйным святам пісьменнікаў, бібліятэкараў, кнігавыдаўцоў, чытачоў. Усе мы аб'яднаны



«Загадка прынцэсы Агнэсь». Пісьменніца прэзентавала сваю новую кнігу «Сакрэты аднаго каралеўства», што выйшла ў Выдавецкім доме «Звязда». Казка прысвечана прыгодам жыхароў Рыбной дзяржавы, галоўныя героі якой — Панялус Матэльеўскі і Бледная Паганка.

На сустрэчу з наведвальнікамі дзіцячая пісьменніца Таццяна Дашкевіч прыйшла з гітарай. Так яна вырашыла прэзентаваць сваю кніжку «Аблокі для Міль» («Облака для Милы»), у якой расказваецца пра падарожжы герані па розных пакоях дома, поўнага сакрэтаў і таемніц. У кнізе ёсць раздзел аб сусвецце, які існуе ўнутры звычайнай гітары, таму пісьменніца і выканалася розныя дзіцячыя песні. Пра гісторыю стварэння авантурна-прыгодніцкага цыкла гісторый, прысвечаных шляхцюку Пранцішу Вывічу, раскажала Людміла Рублеўская.

— Творы дапамагаюць фантазіраваць, уяўляць, бачыць свет такім, якім яго хацеш паказаць аўтар, — падкрэсліў старшыня Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў, які з'яўляецца аўтарам шматлікіх дзіцячых кніг: «Побач з татам», «Тры чарадзеі», «Ехаў поўны воз дзівос»,



адзіным светам, імя якому — Кніга, — дадаў пісьменнік і прачытаў наведвальнікам свой верш:

*Нам кніга — вечнае святло,
Крыніца ведаў, цуд бяскоңцы!
І параўнацца з ёй магло б,
Відаць, у свеце толькі сонца ...
Яе вялікасць, заўсягды
Яна — дарадца, сябар чуйны.
Дасць нам глыток жывой вады,
Кране святых у сэрцы струны.*

Дзіцячыя кнігі бываюць розныя, але ўсе яны жыццёсцвярдзальныя. Таму дзеці любяць кнігу і радуецца ёй. Задача аўтараў, настаўнікаў, бацькоў — дапамагчы дзіцяці зразумець кнігу і адчуць яе ва ўсёй паўнаце. Палюбіўшы станоўчага кніжнага героя, дзеці бяруць з яго прыклад і пераносцяць свой давер да яго і любоў з казачнага свету ў рэальны. Таму так важна далучаць маленькіх чытачоў да кніжнага свету і праводзіць розныя змястоўныя мерапрыемствы, каб цікаваць да кнігі не страчвалася.

Мэта фестывалю «Міхасёвы прыгоды» — прыцягнуць увагу выдаўцоў і чытачоў да дзіцячай кнігі. Здаецца, яна цалкам дасягнута. Дзякуючы інтэрактыўным дзеці, якім у першую чаргу прысвечана свята, не проста цікава і займальна правалі час, але і пазнаёміліся з выданымі і іх аўтарамі, атрымалі падарункі, цудоўны настрой і адправіліся на канікулы разам з кнігай. Арганізатары плануюць праводзіць фестываль кожны год, насычаючы праграму яшчэ большымі цікавасцямі.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК
Фота Кастуся ДРОБАВА



Віктарам Кажурам, Людмілай Рублеўскай, Таццянай Дашкевіч, Кацярынай Хадасевіч-Лісавай, Аленай Стэльмах, Міхасём Пазняковым, Уладзімірам Магзо.

Алена Стэльмах, аўтар шматлікіх кніг для дзяцей, падчас адкрыцця фестывалю адзначыла: «Усе дзеці хочуць хутэй стаць дарослымі. Аднак для многіх сакрэт, як гэта зрабіць. Сакрэт у тым, што вырасіць можна дзякуючы чытанню кніг. Гэтак жа рабілі і мы, дарослыя. Прайшлі гады, многае змянілася ў жыцці, але кнігі, прачытаныя ў дзяцінстве, назаўсёды з намі. Цяпер юныя чытачы вучацца не толькі па творах Коласа, але і па кнігах сучасных аўтараў. З імі можна сёння пазнаёміцца.



У межах XIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я. Карскага прайшоў круглы стол «Адзінства культур і літаратур: Беларусь — пляцоўка міралюбства». Арганізатарамі сустрэчы ў рэжымах афлайн і анлайн выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Саюз пісьменнікаў Беларусі, Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я. Карскага і Выдавецкі дом «Звязда».



Да разгляду ўдзельнікам дыскусійнай пляцоўкі былі прапанаваны наступныя пытанні: «Дыялог у прасторы і часе: роля Рэспублікі Беларусь у наладжванні і развіцці культурных кантактаў»; «Канцэптэуальныя пытанні, прыярытэтычныя кірункі і формы гуманітарнага супрацоўніцтва»; «Умацаванне літаратурных

Гродна: пляцоўка міралюбства

сувязей як сродак супрацьстаяння негатыўным выклікам сучаснасці»; «Роля інфармацыйных тэхналогій у захаванні адзінай гуманітарнай прасторы»; «Пераклад літаратурных твораў як сродак умацавання ўзаемаарумнення і братэрскага суснавання народаў».

З беларускага боку ўдзел у круглым сталё ўзялі старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксей Карлюкевіч, першы намеснік старшыні СПБ, дзіцячая пісьменніца, публіцыст Алена Стэльмах, старшыня Гродзенскага абласнога аддзялення СПБ, паэта, празаік Людміла Кебіч, яе калегі па аддзяленні — Дзмітрый Радзівончык, Уладзімір Ягорычаў і шэраг іншых літаратараў, кіраўнік Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я. Карскага Марына Ігнаціў, празаік і публіцыст, аўтар адметнай гісторыка-краязнаўчай кнігі «Камандзір» Ірына Шатэроўна, гарадзенскія бібліятэкары. Мадэратарам выступіў Аляксей Карлюкевіч. Меркавалася, што з іншых краін да размовы далучацца літаратары Расіі, Казахстана, Азербайджана, Узбекістана. Яны спыра і пацвердзілі свой удзел — Рысалат Хайдарав з Саюза пісьменнікаў Узбекістана, доктар філалагічных навук з Азербайджана Флора Наджы. На жаль, звязанца з імі не ўдалося. Затое ўдзел у размове ў фармаце анлайн ўзялі кандыдат філалагічных навук з Алматы (Казахстан) Святлана Аманьева, дырэктар Музея Янкі Купалы ў Пячышчах (Расійская Федэрацыя, Татарстан)

Паэты, перакладчыкі трымалі перад калегамі справядачы пра тое, колькі намаганняў прыкладзена да паяднання нацыянальных літаратур, да выбудоўвання сяброўскага моста дружбы народаў за кошт развіцця мастацкага перакладу. Падкрэслівалася, што ў арганізацыі гэтай справы вялікую ролю адыгрываюць асобы (неаднойчы згадваліся Уладзімір Гаўрыловіч з Гомеля і Леанід Север з Расіі), якія сапраўды здолелі паяднаць шырокую літаратурную грамадскасць, даказалі непарушынасць інтэрнацыянальных памкненняў славянскіх народаў.

Святлана Аманьева, добры сябар Беларусі, гаварыла пра ролю літаратуразнаўства, вывучэння гісторыі нацыянальных літаратур у кансалідацыі розных мастацкіх прастор. У яе выступленні гучала і імя празаіка, літаратуразнаўца, грамадскага і палітычнага дзеяча Казахстана Адзія Шарыпава, пра якога зусім нядаўна быў зняты мастацкі фільм. Гэты чалавек пакінуў яркі след у гісторыі беларускага і казахскага народаў і як удзельнік партызанскага руху ў Беларусі. Пра гэта памяць і ў Алматы, Нурсултане і ў Мінску, на Магілёўшчыне, дзе ваяваў слаўны сын казахскага народа. Вобраз Беларусі-партызанкі Адзія Шарыпаў занатаваў і ў сваіх мастацкіх творах. Варта нагадаць, што ў ранейшыя гады гэтыя круглыя сталё «Мастацкая літаратура як шлях адзін да аднаго», які традыцыйна ўключаецца ў праграму

вайны знайшлі прытулак народны пясняр Беларусі Янка Купала і яго паплечніца — жонка Уладзіслава Францаўна Луцэвіч. Татары памятаюць пра гэта, стварылі адмысловы музей, праводзяць мноства мерапрыемстваў, якія нагадва-

прадстаўнікоў беларускай літаратуры ў розных кутках Расіі — згаданых народных паэтаў Татарстана Рэната Харыса, Роберта Мінуліна, татарскай дзіцячай пісьменніцы і перакладчыцы Лейлы Гімадзеевай, пісьменнікаў з Чачні — Адама Ахматукаева, Пеці-мат Петрымавай, Дулы Куні, народнага паэта Кабардзіна-Балкарый Саліха Гуртуева, народнага паэта Чувашый Валеры Тургая, башкірскай паэтэсы, перакладчыцы Зюльфі Хананавай, марыйскага празаіка, перакладчыка, кнігавыдаўца Юрыя Салаўёва, марыйскага паэта і перакладчыка Генадзя Ояра... Менавіта іх руплівасць паспрыяла шырокаму прадстаўленню на розных мовах народаў Расіі твораў сучасных беларускіх пісьменнікаў Аляся Бадака, Алега Ждана, Валерыя Казакова, Віктара Шніпа, Людмылы Рублеўскай, Генадзя Аўласенкі, Уладзіміра Гаўрыловіча,



Міхася Пазнякава, Алены Брва і шмат іншых. Менавіта яны, нашы сябры з рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі, заняліся і перастварэннем спадчыны класікаў беларускай літаратуры — Максіма Багдановіча, Якуба Коласа, Янкі



Рыма Абызава, старшыня Саюза пісьменнікаў Башкартастана, літаратуразнаўца, кандыдат філалагічных навук Закі Алібаеў, паэт, перакладчык Леанід Север, грамадскі дзеяч з Дагестана Керымхан Умаханав, іншыя калегі з Расіі.

Агульная інтанацыя размовы была скіравана на ролю і вартасці літаратурных ўзаемаадносін, падтрымку адзін аднаго на шляху да чытача. Гэтыя памкненні аднолькава важныя для пісьменнікаў і літаратур розных куткоў свету.

Дня беларускага пісьменства, Міжнароднага сімпозіума літаратараў «Пісьменнік і час», які кожны год ладзіцца ў Мінску ў лютым-сакавіку, пачынаючы з 2015-га, былі розныя пісьменнікі, літаратуразнаўцы Казахстана: Валерыя Міхайлаў, Любоў Шашкова, Кайрат Бакберганаў, Нурдаўлет Акыш...

Сапраўдным адрасам беларускай культуры і беларускай літаратуры з'яўляюцца Пячышчы — паселішча паблізу Казані. Тут у час Вялікай Айчыннай

ваіны былі прытулак народны пясняр Беларусі Янка Купала і яго паплечніца — жонка Уладзіслава Францаўна Луцэвіч. Татары памятаюць пра гэта, стварылі адмысловы музей, праводзяць мноства мерапрыемстваў, якія нагадваюць пра велічыню таленту беларускай паэтычнай зоркі, месца Купалы ў лёсе народа Беларусі. І ў гэты «гарадзенскі дзень» Рыма Абызава, мадэратар круглага стала Аляксей Карлюкевіч гаварылі пра беларуска-татарскія літаратурныя стасункі, пра тое, што яднае нашы нацыянальныя культуры. Згадвалася імя сучаснага татарскага пісьменніка — лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Расійскай Федэрацыі, народнага паэта Татарстана Рэната Харыса. Менавіта ён пераўвасобіў на татарскую мову «Санеты» Янкі Купалы, разам з арыгінальным беларускім тэкстам і іх перакладам на рускую мову выдаў «Санеты» ў Казані асобнай кнігай. А крыху раней Рэнат Харыс выдаў і аўтарскую анталогію перакладаў з беларускай паэзіі. Такія шчырыя руплівасць дарагога варта. Не так даўно пайшоў з жыцця народны паэт Татарстана дзіцячы пісьменнік Роберт Мінулін (у Мінску ў апошнія гады пабачылі свет дзве яго кнігі на беларускай мове). І Рэнат Харыс, і Роберт Мінулін былі ўдзельнікамі круглага стала ў Дзень беларускага пісьменства ў Смаргоні, з цікавасцю знаёміліся з беларускай культурай на старадаўняй беларускай зямлі. Рыма Абызава расказала пра тое, якія купалаўскія імпрэзы, вечарыны, конкурсы пройдуць у музеі ў знак 140-годдзя з дня нараджэння народнага пясняра Беларусі.

...Сапраўды, апошнія гады паказалі, што ў беларускай літаратуры наладзіліся плённыя стасункі з нацыянальнымі літаратурамі Расіі, з калегамі-пісьменнікамі з розных куткоў Расійскай Федэрацыі: Марый Эл, Чувашый, Кабардзіна-Балкарый, Чачні, Рэспублікі Дагестан, Калмыкіі, Татарстана, Башкартастана... Гэ-таму спрыяла актыўнасць «паўнамоцных

Купалы, Уладзіміра Караткевіча, Рыгора Барудзіна — на свае родныя мовы.

І ў Беларусі не знікае ручай стасункаў і з іншымі нацыянальнымі літаратурамі. На беларускай і рускай мовах выходзяць альманахі «Далёгляд» і «Созвучье», а таксама паэтычная серыя «Сябрына: паэзія народаў Расіі». У ёй пабачылі свет кнігі Вячаслава Ар-Сяргі (Удмурцыя), Роберта Мінуліна (Татарстан), Валеры Тургая, Мішы

Агульная інтанацыя размовы была скіравана на ролю і вартасці літаратурных ўзаемаадносін, падтрымку адзін аднаго на шляху да чытача. Гэтыя памкненні аднолькава важныя для пісьменнікаў і літаратур розных куткоў свету. Паэты, перакладчыкі трымалі перад калегамі справядачы пра тое, колькі намаганняў прыкладзена да паяднання нацыянальных літаратур, да выбудоўвання сяброўскага моста дружбы народаў за кошт развіцця мастацкага перакладу.

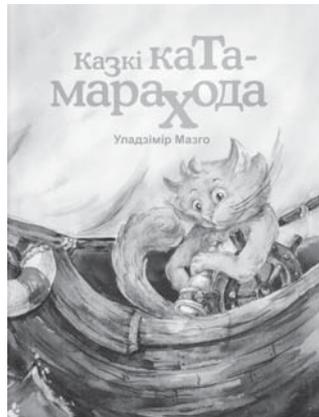
Сеспеля, Юрыя Семендэра (усе — прадстаўнікі Чувашый), Адама Ахматукаева (Чачыя), калектыўны зборнік «Каранні сілу берагуць»... Рыхтуюцца да рэалізацыі новых творчых ініцыятыў. І ў гэтым, несумненна, сваю станоўчую ролю адыгрываюць рознага характару круглыя сталы, якія фактычна паяднаны адной агульнай тэмай — «Мастацкая літаратура як шлях адзін да аднаго».

Мікола БЕРЛЕЖ
Фота Аляксандра СЯВЕНКІ

Васька кот — аматар прыгод

У сучаснай беларускай дзіцячай літаратуры працуюць няглы таленавіты аўтары. Як старэйшых, так і маладзейшых. Усіх і пералічыць цяжка, аднак, несумненна, адно з першых месцаў належыць Уладзіміру Мазго. Арыгінальны паэт, мілагучны паэт-песеннік, роздумна-засяроджаны публіцыст, ён прытрымліваецца таго правіла, што для дзіцяч трэба пісаць так, як і для дарослых, толькі яшчэ лепш. Колькасць кніг, напісаных ім для маленькіх, набліжаецца да дваццаці. Аднак, безумоўна, справа не ў колькасці, а ў якасці. А якая якасць, дае ўяўленне яго кніга «Казкі ката-марахода», што нядаўна пабачыла свет у выдавецтве «Беларусь».

Іншы, толькі не Вася. Гэтым разам вырачыла яго не смеласць, а кемнасць. Прапанаваў пінгвінам закружыцца «ў снежным вальсе». Яны «гэтак шпарка танцавалі, // Нават айсбергі расталі».



Гэта толькі дзве гісторыі з часткі першай кнігі — «Прыгоды марахода», а ў ёй жа ёсць і іншыя: «Кот і кіт», «Папуаская рыбалка», «Клічучы цуды на Бермуды», «Пераможная рэгата», «У нябесным акіяне». Апошняя з гэтых гісторый цікавая тым, што Васю «акіян зямны стаў цесным» — // Мараход адкрыў нябесны. Млечны Шлях зблізку ўбачыў, на Марсе... Інтрыгоўна, ці праўда? А Уладзімір Мазго так і піша. Даўно ўпэўніўся, што ў юных чытачоў асабліва запатрабавана. Сітуацыя, якія асэнсоўвае, наколькі нечаканыя, настолькі і апраўданыя. Пры ўмове, калі ўсё ўспрымаць вачыма саміх хлопчыкаў і дзяўчынак, узнаўляць праз іх бачанне. А гэта, як вядома, вельмі важна для тых, хто піша для дзіцяці. Чым Уладзімір Мінавіч і кіруецца.

Ён да таго ж цудоўна разумее псіхалогію свайго чытача. Неаднойчы

даводзілася бачыць, як нязмушана і зацікаўлена выдзе сустрачу з маленькімі. Калі ж пачынае чытаць напісанае — яны сама ўвага. Асабліва захоплены слухаюць якую-небудзь з прыгод ката-марахода. А з ім некаторыя ўжо знаёмы. Гэтыя гісторыі друкаваліся ў кніжцы, што так і называлася — «Прыгоды марахода». Аднак у ёй займалі няшмат месца. Поруч было шмат іншых твораў, не менш займальных, дасціпных. Ды і выйшаў гэты зборнік ажно — нават не верыцца — 20 гадоў назад. Таму выдавецтва «Беларусь» добра зрабіла, што пад адной вокладкай сабрала і старыя гісторыі, і новыя, якія склалі ў ім змест часткі другой — «Вяртанне ката-марахода».

Пасля прыгод і «ў нябесным акіяне» ён не проста вярнуўся ў родную Беларусь. Захацелася яму і лепш спазнаць яе. А якая Беларусь без возера Нарач? Таму сваё першае падарожжа («Нарачанскі дайвер, альбо Зорны куфэрак») і ажыццявіў да возера, што ўспрымаецца адным з сімвалаў нашай сінявовай краіны. Не толькі дзеля таго, каб бліжэй і лепш пазнаёміцца з гэтым водным цудам, але яшчэ і адчуць прыгажосць усёй тамашняй прыроды. Ведаў кот-мараход і тое, пра што не ўсе здагадваліся:

*Тут ляжыць на дне азёрным
Шмат гадоў куфэрак зорны.*

*Той куфэрачак раскошны
Мае шанс дастаць не кожны.*

*Бо фартуна вадалазу
Не ўсімхінулася ні разу.*

Вадалазу звычайнаму, а кот-мараход — дайвер хоць куды. Не проста вырнуў у Нарач, а «адразу ў казку». Як упэўніўся Вася, у тым куфэрку знаходзіліся зоркі, якія, пакуль яны спалі, азэрныя хвалы і неба ўкраі. Вядома ж, мараход уратаваў іх:

адметнай франтавай беларускай паэзіі. І гэта яркая пацвярджае хрэстаматычныя верш «Іван-чай», у якім згадваюцца дымныя, крываваыя дарогі вайны.

*...Ды тваіх, смаленскіх, не забуду
У снягах, дажджах і сіняе.
Тройчы адбівалі вёску Буду,
Тройчы паміралі за яе.
А пад Будай — хлопцы пахаваны,
А пад Будай — многія сябры.
Аляксеі, Віктары, Іваны...
Гліна коўзкая, падзол сыры...*

Гэты эмацыянальна моцны верш вельмі ўдала дапаўняе балада «Артылерыст Сірацінін». Мікалай Сірацінін у першыя дні вайны пад Крычавам прыняў няроўны бой з варожай танкавай калонай і загінуў смерцю героя. Вялікі подзвіг савецкага салдата адлюстраваны таксама ў такіх творах, як «Балада пра сувязіста», «Балада пра начлег», «Вышны капітан Гальпіна», «Валуеў», «Балада пра кавска», «Балада Буйніцкага поля», шэрагу іншых, аб чым нагадвае аўтар кнігі. Як і ў цэлым аб сябравай жывой, вобразнай, адухоўлена-мудрай лірыцы.

Сказанае абвяскова падмацоўваецца трапінымі радкамі з твораў. Яны краюць душу, хвалююць, вымушаюць захапляцца ўменнем паэта бачыць патэемныя, няўныя павязі існага. Такая яго адметная творчая рыса надта ўласціва паэмам аб каханні «Белы камень» і «Жураўліны бераг». Віктар Іванавіч шчыра прызнаецца, што асабіста яго вельмі прывабліла паэма «Жураўліны бераг». Яна вельмі лірычная, светлая, напісана півучаю моваю, у якой «не толькі радкі, а нават асобныя словы выяўляюцца і пераліваюцца ўсімі колерамі вясёлкі».

*З той пары, амаль штоночы,
Зоркі нам глядзяць у вочы,*

*Ды люляе казкі-мары
Чараўніца наша Нарач.*

А як хораша абыгрываецца сітуацыя ў казцы «Мы будзем аквапарк!» Інакш і быць не можа, бо сярод будаўнікоў і нечаканія: «Жабкі скачучы шпарка-шпарка: // — На будоўлю ква-ква-парка!» Яшчэ колькі гісторый. Не толькі займальных, але і пазнавальных: «Судзейскі свісток, альбо Радасці выток», «Баброва талка, альбо Дапамога сябрука».

У невялічкім раздзельчыку «Замест эпілога» Уладзімір Мінавіч пераконвае хлопчыкаў і дзяўчынак, што будзе і новая сустрэча з героем, якога яны так палюбілі:

*Яшчэ нячала
Меў прыгод
У Белар
Мараход.*

*Але пра іншыя
Якраз
Вам раскажу
У наступны раз.*

У гэтым абяцанні важны адзін момант. Васька-кот — аматар прыгод, шмат дзе пабываў, неаднойчы засведчыў, што беларускія каты непадобныя на сваіх суседзічаў з іншых краін, нарэшце збіраецца лепш спазнаць родную сторуку, сустрэцца з гэтакім, як і сам ён, няўрымслівымі насельнікамі. Несумненна, яшчэ адбудзецца шмат такога неверагоднага, што магчыма толькі не проста ў казках, а напісаных Уладзімірам Мазго. Аднаго хацелася б — каб гэта адбылося як мага хутчэй. Тады знаёмства з мараходам прадоўжыцца і тых, хто яго палюбіў. Яшчэ лепш, калі пад адной вокладкай будуць змешчаны ўсе яго прыгоды.

Віктар ЗЕНЧАНКА

Як заповіт нашчадкам

Шмат хто пісаў пра выдатнага беларускага паэта Аляксея Пысіна. Але найбольш паслядоўным, прынцыповым, мэтанакіраваным даследчыкам быў і застаецца яго сябра з пасляваенных гадоў Віктар Арцём'еў, які сёлета адзначыў 95-годдзе. За сваё доўгае творчае жыццё ён напісаў шэраг даследаванняў пра гэтага майстра. Сярод іх і кніга «Народны душою... Жыццё і творчасць А. В. Пысіна», што выйшла ў 2020-м да 100-годдзя Аляксея Васільевіча. На гэтым шанюнаму Віктару Іванавічу можна было б паставіць кропку. Тым больш у такім стальым узросце. Але ён з дапамогаю супрацоўнікаў Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна выдаў нядаўна яшчэ адну — «Як проміні вечнасці радкі».

Адкрываецца яна вершам «Паэт» Змітрака Марозова, аднаго з таленавітых вучняў Аляксея Васільевіча, які ў зялёным пачаткоўцу «імкнуўся ўбачыць дзіўны дар». А калі «па людных вулках Магілёва ён крочыў ціха раніцой, душой адбеленае слова жывой кацілася слязой», то ажывала ў нашых сэрцах радкамі светлага добра... І, як вырак, «Адплыў паэт, а мне смяецца яго вячэрняя зара».

Далей Віктар Арцём'еў прапануе асобны, на яго погляд, удалыя радкі з розных вершаў свайго сябра. Яны — пра малую радзіму, родную мову, Бацькаўшчыну, Вялікую Айчынную вайну, каханне і шчасце.

*Лес і поле — міма, міма,
Лес і поле — чарнатроп.
Не бяжы, прырода, стоп,
Вось мой край, мая радзіма.*

Аляксеі Пысін стаў класікам, а яго грамадзянскія лірыка, франтавая паэзія, бадай, адна з найлепшых у беларускай літаратуры. Яна, як адзначае Віктар Іванавіч, на ўзроўні паэзіі Янкі Купалы, Аляксандра Твардоўскага, Канстанціна Сіманова...

*Палім мы маріанскую махорку,
Бачым мы Дняпроўскую граду.
Будзе сёння бой. На тым узгорку,
Можа, я таксама упаду.
Будуць травы над курганам. Будуць
Адлітаць у вырай жураўлі.
Нас, напэўна, ў свеце не забудуць,
Успомняць, што на свеце мы жылі.*

Аматары сапраўднай паэзіі, ваеннай лірыцы сапраўды не забудуць і будучы памятаць сыноў Айчыны, якія ў боях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі адстаялі сваю, незалежнасць, у многім дзякуючы такім вольным пранікнёным, жыццесцвярдзальным вершам. І, хоць пры сваім адносна кароткім жыцці (61 год) Аляксеі Васільевіч не атрымаў званне народнага паэта Беларусі, ён, як падкрэслівае даследчык, усё роўна народны, бо жыў і тварыў у на карысць людзей, да скону любіў і шчыра сінявокую краіну. Таму і напісаў у адным з сваіх твораў: «Няхай хоць сто зямель прайду — зямлі не трэба іншай».

Віктар Арцём'еў пераканаўча малое вобраз паэта-франтавіка, які прайшоў праз пякельны агонь пяці франтоў, быў двойчы цяжка паранены, меў баявыя ўзнагароды. І называе шэраг яго вершаў-шэдэўраў, элегічных балад, без якіх мы не мелі б



З цікавасцю чытаюцца ў кнізе заповіты Аляксея Васільевіча моладзі, бо пісаў ён творы не толькі для дарослых, але і для дзяцей, падлеткаў. Дастаткова ўспомніць кнігу вершаў «Вярбовы мост», паэмы «Кавылёк» і «Дзяўчынка Марыям», паэмы-казкі «Алешка», «Казярог», «Незвычайнае падарожжа». У іх, адзначае аўтар кнігі, багата парад-запаветаў. Прапануе пэўную частку знаходак з твораў, якія згрупаваў у шэсць раздзелаў: «Свята душы і характаво прыроды», «Дабрыня, спагада, этыка», «Радкі-перлінкі», «Філасофія жыцця і народная мурацэ», «Прачорныя радкі», «Запаветы нашчадкам». Яны, у чым Віктар Іванавіч ніколі не сумняваецца, дададуць кожнаму чытачу жыццёвай мурацы і прынесуць асалоду душы, а пачаткоўцам стануць трывалым падмуркам у іх стаўленні на крыло, настаўнікам роднай мовы і літаратуры, іх вучням — у авалоданні багатым моўным скарбам прыгожана беларускага пісьменства.

Мікола ЛЕУЧАНКА

Чаму такая поэзія рэцэнзія-водгук? Простая з'ява: сёння выпадкова (хоць і не ўпершыню) узяў у рукі кнігу Ніла Гілевіча «Перажыўшы вайну». Выйшла ў 1988 годзе ў выдавецтве «Юнацтва». Актуальная сёння тэма, бо зусім мала засталася тых, хто непасрэдна ўдзельнічаў у баявых дзеяннях альбо на свае вочы бачыў, што рабілася вакол. Раскрыў выпадкова, гартануў і заўважыў пазнакі на старонках. Успомніў: дык гэта ж мае пазнакі! Яшчэ з таго часу,

падзеі на Лагойшчыне і тое, што адбылося зімой сорок трэцяга года, калі Гарадзішча, што недалёка ад іхняй вёскі, было спалена фашыстамі, а ў агні і ад куль загінула каля шасцісот чалавек. — А. Б.) памагла маёй дзіцячай невядомасці перарасці ў зусім не дзіцячую свядомасць, але ведаю, што дзяцінства маё — раптам і назаўсёды — скончылася ў канцы сакавіка сорок трэцяга, на другі дзень пасля гібелі Хатыні і хатынцаў, і здарылася гэта на слабодскіх могілках,

і падхваляць сябе, адмаўляючы ў права на поспех іншым. Не баіцца прызнавацца Ніл Сымонавіч, з якімі творчымі цяжкасцямі давялося сустрэцца на пакручастым літаратурным бальшаку. Прыводзіць нямаля прыкладаў і жыццёвых сітуацый, калі неабходна было прымаць рашэнне на нейкія адмоўныя дзеянні ў дачыненні да сябе.

Гартаючы кніжныя старонкі, не раз лавіў сябе на думцы, што многае з таго, аб чым піша Гілевіч, мае паралелі і з

вуснаў. Я дзіўлюся, як пры такой цяжкай працы можна яшчэ і песню выводзіць. Маці ж адказвае, што адно другому не замінае, а песня скрашвае цяжар напругі. Спявала ж яна заўсёды, шмат і заўзята, як першая павунына на хутары, не толькі на вачорках і ігрышчах, але і пры лобой працы, за праснідай і за кроснамі. Пад небам гэтае песні, як і пад небам роднага мацінага слова, праходзіць і праходзіць усё маё жыццё, як і павінна, мусіць, быць у кожнага чалавека, які мае

Проста, праўдзіва, эмацыянальна

Так, гэта не памылка, не значыстая прыдумка. Гэта тая праўда, якую не выганіш ні з галавы, ні з душы. Бо яна — жыццёвая, непаўторная, непадробная. Заснаваная на сучаснасці эмоцый і перажыванняў, на той самай ноце, якая не толькі жыла і жыве ў народных песнях, пра што так пераканаўча-даходліва захоплена піша Ніл Гілевіч, але і так умела-звыкла пададзена і расказана на сваіх уласных прыкладах аўтарам. Адрозны падкупляе той даверлівы, размоўны тон, які звальвае, бярэ ў палон, змушае быць поплец з аўтарам.

у кар'еры, з якога калісьці бралі на будаўніцтва гравійны пясок...»

Шмат у гэтай кнізе жыццёвых цікавостак, тых непаўторна-незабытых жыццёвінак, якія выспелвалі характар і сэнс паводзін не толькі Ніла Сымонавіча. Ён не проста расказвае аб тым, што адбылася, а прапускае ўсё праз сваё сэрца, праз той настраёвы апарат, які дае рух жыццю, змушае і свой характар выспельваць не для ўласнай карысці, а з разуменнем жыццёвай праўды і абставін, з улікам інтэрэсаў, поглядаў, узаемаадносін з суседзямі, аднавяскоўцамі, землякамі. Таму ў кнізе шмат старонак, якія хочацца ўдумліва асэнсоўваць, супастаўляць з тым, што ведаеш сам. І з удзячнасцю адзначаць, што многія з перажыванняў аўтара былі і ў цябе, змушалі і цябе быць абачлівым да жыцця. Напісанае Гілевічам не прасякнута сумам, скрухай ці безвыходнасцю. Ён сцвярджае: да жыцця трэба ставіцца з разуменнем, бачыць у ім і ўсё станоўчае, і тое, што замінае становіцца чалавекам. Гэта паказвае на канкрэтныя прыклады з самога жыцця. І мо таму многае з напісанага аўтарам кранае і мае пачуцці, эмоцыі, перажыванні. Акурат у гэтым бачыў і бачу я сэнс пісьменніцкай здольнасці — абудзіць пачуцці ў іншага, каб не ўпарціўся, дарма не выхаліўся, але і не плакаў басконца, а ўмеў праз усе абставіны пранесці прагу да жыцця сапраўднага, разуменне кожнага чалавечага лёсу і знітанасць лёсавызначальных падзей найперш для фарміравання сваіх паводзін, для ўмення жыць у агульным чалавечым хаўрусе.

Праз усю кнігу праходзіць і яшчэ адна напятая струна. Гэта прадвызначнае лёсу стаць паэтам, пісьменнікам, чалавеказнаўцам. І што падкупляе ў гэтых распевадах, дык тая праўда, якая адрозны бачыцца ва ўсіх выказваннях. Праўда адносна сябе самога да здзейсненага табы, праўда чалавечай ацэнкі тваёй дзейнасці і сумяшчэння гэтых дзвюх аэнак для выбудавання свайго жыццёвага і творчага лёсу. Праўда таму, што аўтар шчыра піша пра час і пра сябе. І нават міжволі, а не знярок усё напісанае мае практычна ў будучыню, асвечана роздумам і развагамі, якія актуальныя сёння.

Вядома ж, нямаля старонка прысвечана творчаму станаўленню і сталенню аўтара. Але яшчэ сказана шмат цікавага і асабістага пра сваіх будучых калег па творчым цэху, пра людское шанаванне добра і прыязнасці. Але ёсць і яшчэ адна, мо толькі аўтару прыналежаю на той час адметнасць — захопленасць народнай творчасцю, тым ураджайным полем для развіцця мастацкіх густаў і прыхільнасцей, якое патрэбна кожнаму творцу. Старонкі кнігі насычаны і паэтычнымі радкамі, і народнымі песнямі, і песнямі, народжанымі ў савецкі перадваенны час, і ў гады вайны, і ў няпростыя пасляваенны перыяд. Усё, аб чым распавядае аўтар, мае сувязь з яго біяграфіяй, закранае жыццёвы шлях, а ўсё гэта пераканаўча сведчыць аб знітанасці з тым, што адбылася навокал. Бачыцца таксама адсутнасць імкнення ў лепшым свеце паказаць уласныя дзеянні, хваліць

маім — нашым хутарскім і вясковым — жыццём. Вядома ж, маім юнацкім, студэнцкім, маладым, адным словам, жыццём. Чытаючы кнігу, я міжволі зазіраў у свой лёс, у той даўні час, падзеі якога блізка да напісанага Гілевічам. Ён згадвае маладыя гады, тыя пачатковыя сцежкі-дарожкі ў літаратуру, якія і прывялі ўрэшце да заслужанага прызнання. Яны былі выніковым шляхам да сапраўднай творчасці, а многае з перажытага вызначала тэматычны напрамкі, адпавядала настроям яго суцяляемніку.

Адна згадка паралелізму. У даўнаватым эсе пра маю малую радзіму — хутар Язеве і вёску Баяры, што на Нясвіжчыне, — я згадваў, як пасярод жытнёвага мора мама жала калгасную дзялку і нястомна спявала. Я тады напісаў: «А маці жне сабе і жне калгасны палетак — няма часу ні вочы падыць, ні пот выцерці — спяхайся, пакуль стаіць на пагодзе. Я прашу бацьку зрабіць агеньчык, каб напрыжыць на ім важкіх каласоў і хоць трохі замарыць чарвячка, бо ўжо добра смочка пад лыжачкай. Але ён пагрозліва ківае пальцам, не хочучы патураць маім капрызам: які агеньчык пасярод саломы? Ды ўсё ж падсмальвае каласок запалкай, і я радасна залажу ў вусатую мыдлы, дзе пануе зачараванае царства пахаў і праміністага сонечнага святла, што яркімі палосамі прабіваецца між снапоў. Гэтую таямнічасць падмацоўваюць песні, якія адна за адной, гэтак жа няспынна, як і шпортак сярпа па жыцце, гучаць з маіных

сваю Мову, сваю Радзіму і сваю Маму...» І ўжо зараз, перачытваючы Гілевіча, спыніўся на яго выказванні пра адносіны да жніўнага паяння. Ніл Сымонавіч прызнаваўся: «Прыгадваю і даваенныя летнія адвечоркі пары касавіцы і жніва. Я стаю, малое хлапчана, на гумне і гляджу туды, дзе пад звечарэлым сонцам жаўцеюць жытнёвыя пагоркі і адкуль даносіцца чароўны, поўны суму і смутку, працяжны жаночы спеў. Гэта спяваюць жней, жнучы жыта. Песні старыя, тыя, што пеліся, можа, і дзвесце і трыста гадоў назад. Галасы жней коцяцца ў перадвечэрай цышні далёка-далёка, па ўсім наваколлі. І ёсць у гэтым свеце нешта такое, што зачароўвае і прымушае мяне забыцца на сяброўку і на тое, чаго я прыбег на гумно. Ой, гэтыя жаночыя галасы ў полі! Здаецца, стаяў бы і слухаў іх вечна!» Хіба ж і не мае гэта пачуцці? Хіба розніца нашы эмоцыі? Хоць, што праўда, мяне не згаворваліся. Але ж хіба жыццё перайначыш? Яно ж наша, сялянскае, хоць і цяжкае, ды ўсё ж такі спеўнае.

Такіх паралельных спалучэнняў-звязак знаходжу ў Гілевічавай кнізе нямаля. Відца, нашы эмоцыі, разуменне жыццёвых падзей і абставін у нечым супадала. Гэта і дало мне імпэт на сённяшняе перачытанне аўтабіяграфічнай кнігі «Перажыўшы вайну» і на жаданне падзяліцца гэтым з іншымі, заахоўваюць дакрануцца да кніжных старонак, сучасных у многім з сённяшнім часам.

Анатоль БУТЭВІЧ

З рэдакцыйнай пошты

Час на падарожжы

Атрымаў па пошце падарунак — выданне Вітольда Ермалёнка «Чароўных вандровак пярэсцёнкаў. Кніга 3. Турыстычна-краязнаўчы маршрут: Славуцкі пагосцкага краю», што пабачыла свет у выдавецтве «Каўчэг» накладам 300 асобнікаў. Кніга — працяг першых двух выданняў «Чароўных вандровак пярэсцёнкаў...», якія былі прысвечаны вандрукам па Міёрскім і Шаркаўшчынскім раёнах. Іх назвы «Малы залаты пярэсцёнак Міёршчыны», «Бронзавы пярэсцёнак», «Дзісенскі пярэсцёнак»...

У чарговым кнізе аўтар распавядае пра новы маршрут, распрацаваны і пройдзены сябрамі археолага-краязнаўчага гуртка. «Арганізуйце мінулага» вандравалі ў 2020 годзе па пагосцкім краі нягледзячы на тое, што шлях падарожнікаў часткова пралагаў па нітцы маршрутаў «Бронзавага» і «Дзісенскага» пярэсцёнкаў, у асноўным аўтар выкарыстоўвае новыя, невядомыя чытачам звесткі... Аматары даўніны даведаюцца аб славетных гістарычных і прыродных помніках, аб земляках, чыя лёс звязаны з мясцінамі маршрутаў па пагосцкім краі. Сапраўды, гэты край багаты на славетных людзей, сярод іх Аарон Борух, Вагуслаў Курыловіч, Мар'ян Кілет, Іван Кунцэвіч, Уладзімір Драба і многія іншыя.

З вялікай цікавасцю аўтар распавядае пра даследаванні некропалі ля вёсак Стары Пагост, Новы Пагост, Вісяты... Падчас падарожжа правярана захаванасць помнікаў прыроды і археалогіі. Па маршруце пачалі праводзіць вельмі папулярныя экскурсіі для турыстаў з мясцовай базы адпачынку «Актам». Кніга будзе цікавай і карыснай для краязнаўцаў, турыстаў, экскурсаводаў і аматараў гісторыі Беларусі.

Аляксей ШАЛАХОЎСКІ



калі ўпершыню чытаў напісанае Гілевічам. Тады мяне здзівіла вызначэнне і прызначэнне гэтай кнігі, пададзенае самім аўтарам: аповесць у абразках памяці. Што аповесць, то зразумела, а вось што ў абразках памяці, тое заінтрыгавала. Пачаў гартаць, уваходзіць у змест кнігі, расшыфроўваць свае тадышнія знакі. І зразумеў, што вартасць напісанага з гадамі не зменшылася, а наадварот. Чаму? Відца, найперш таму, што напісанае Гілевічам — не класічны пісьменніцка-паўчальны тон, а звычайная чалавечая гаворка звычайнай мовай пра той далёкі час, сведкам якога я не быў. Яна насычана эмоцыямі, простымі перажываннямі. Але такімі простымі, што яны належаць не адно аўтару, але і таму, хто чытае. Чытае не для таго, каб адолець старонкі, а каб разам перажыць напісанае. Бо напісанае і ёсць перажытае. Да таго ж пададзена так натуральна, так па-жыццёваму звыкла, што чытаеш і нібыта разам з аўтарам блукаеш па яго жыццёвых дарогах, дакранаешся да яго лёсу. І да лёсу ўсіх тых аднавяскоўцаў, родзічаў, землякоў, людзей мастацтва і літаратуры, пра якіх згадвае аўтар і якім давялося гэтлікі перажыць. Згадвае з жыццёвай праўдай, а то і з гумарам.

Час, пра які піша Ніл Сымонавіч, — перадваенныя гады, ншчасная пара вайны і радасна-цяжкі пасляваенны час. Так, Гілевіч тады быў малады, успрымаў усё па-свойму трымціва, а то і балюча. І ўжо тады далучаўся да творчасці. Але зноў жа па-свойму — звыкла, натуральна, не жадаў выдзяляцца. Не былі патрэбы звяртаць на сябе ўвагу, якая магла б зашкодзіць натуральнасці самога жыцця. Бо яно тады і без гэтага было размаітым, разнастайным і непаўторна-насычаным не толькі станоўчымі, але і адмоўнымі эмоцыямі. Дык вось: мяне і тады, і цяпер ажрас і захалі менавіта эмоцыі. Не, яны не барабаньня, не гучныя, а проста жыццёвыя. Звыклія для тадышняга сялянскага жыцця. Гілевіч і сам прызнаецца на першай жа старонцы кнігі: «Несумненна, маё развітанне з дзяцінствам пачалося яшчэ тады, калі ў бескалопты свет дзіцячых гульняў пачалі ўрывацца пэўныя падзеі з жыцця дарослых — падзеі, якія ўражвалі, былі для мяне незразумелыя і прымушалі задумвацца».

Вось гэты «прымус» і заахоўваў аўтара пісаць пра перажытае, убачанае праўдзіва, без залішняй патэтыкі, але і без непаўторнай скрухі. Гэтым акурат і падкупляе кніга. У ёй праўда жыцця: пра добрыя і не вельмі падзеі, пра цікавых і не надта, але ж жывых, тых, хто побач. Тут дарэчы і само прызнанне аўтара: «Не ведаю, у якой ступені кожная з гэтых падзей (аўтар называе ранейшыя вясковыя, яшчэ даваенныя,



«Покліч жыцця ў вечным коле...»

Урэшце доўгачаканая цеплыня ахінула родны край, натхняючы паэтаў на прачулыя, узнёслыя радкі аб прыгажосці наваколя і суладдзі душэўнага стану, яркіх колераў і летніх гукаў, нагаляючы душэўную прагу характава і светласці. Пра што марыцца пад чэрвеньскім небам Айчыны яснымі днямі і найкарацейшымі начамі — чытайце ў падборцы беларускіх твораў.

Пятро ЖАЎНЯРОВІЧ

Чэрвеньскія каліны

Сонечны ранак светлай усмешкай
Ласкаю песьціць гронкі калін:
Лета рыхтуе час той, калі
Выбухне чырвань на ўзмежку.

Сённа ж салатны, звычайны іх колер,
Пах — не для хаты — вабіць чмяллёў,
Пчолак і восаў з вулляў, палёў —
Покліч жыцця ў вечным коле.

Чэрвень руплівы спадчыннай сцэжкай
Крочыць і чуе сэрцам ізноў:
Недзе пад восень споведдзю сноў
Выбухне чырвань на ўзмежку.

Надзея МОМЛІК

Мне сніўся яблыневы сад

Мне сніўся яблыневы сад
У квецені ружова-белай.
Там твой задумлівы пагляд
Быў шчыры, сціплы і нясмелы.

Пялёсткаў дотык мілаваў,
Кранаў пшчотай нашы твары.
Тры словы ты ўсяго сказаў,
І нам дарыла неба мары.

Ды знік жаданы твой пагляд:
Сон растварыўся пад ранкам...
Бязвінна першы наспад
Складаў сумёты каля ганка.

Віктар ХМАРУК

Маё каханне — воблака ў блакіце,
Плыве невядома куды.
Сустрэчы,
расстанні на вузкай арбіце,
Балючыя шрамаў сляды.

Маё каханне — нябёсаў прадонне,
Жаўранкаў пераліўны спеў,
Душы парывы, начэй бяссонне,
Мрояў юнацкіх спадзеў.

Маё каханне — бяскрайнія далі,
Цёплага ветру пшчота,
Жыцця выцінанкі, лёсу скрыжалі
І неадольная адзінота.

Маё каханне — воблака ў блакіце...

Васіль КАЗАЧОК

Лета

Улада сонца. Лёгка вецярок.
Самлель дзень, да чырвані нагрэты.
Нагбом вады калодзежнай глыток —
Лета.

Настоем хмельным малады грудок
П'яніць у лузе, скошана-раздзетым;
Над кветкаю — гарэза матылёк —
Лета.

А на вадзе танцуе паплавок,
Ад рыбка не тоячы сакрэтаў.
Імкнецца ўвысь з галінкаю лісток —
Лета.

І клопатна — турботлівыя дні,
І ночы, што згараюць, як каметы;
Купалля ачышчальныя кастры —
Лета.

Злуоцця навалнічныя грамы
Гарматаў стрэлам,
аж дрыжыць планета!
Маланак асляпляльныя агні —
Лета.

І песні жніўныя даспелых каласоў
На мове, зразумелай ўсяму свету,
І лес, што зацяжарыў ад грыбоў, —
Лета.

У паэтычна-вобразнай вайне —
Кароткае зацішыша для паэтаў;
Успышкай-бліскавіцай прамільгне
Лета.

Галіна РАГАВАЯ

Яшчэ ў нізінах снег ляжыць,
А на пагорачку прагрэтым
Вясна паспела запаліць
Ліхтарык жоўты першацвету.



Фота Кастуся Дробава.

Па ранках студзязь маразы,
А ўдзень вясна свой робіць роспіс
Дзе — жоўтым коцікам лазы,
Дзе — завушніцай на бярозцы.

Напрыканцы свае правы
Абвясціць гучна майскім ранкам.
Дажджом — на зелені травы
І громам з росчыркам маланкі.

Кацярына МІЗЕРЫЯ

Кожны з нас мае ўласнае неба

Кожны з нас мае ўласнае неба,
ўласнае сонца над галавой.
І пад нагой непаўторную глебу
кожны з нас усё гэта носіць з сабой.

Кожны з нас мае ўласную зорку,
Што ціха свеціць з нябёс уначы.
Што адываеца песняю звонкай,
Што дадзена кожнаму з нас берагчы.

Кожны з нас мае ўласную мару,
Што, нібы месяц у небе, гарыць.
Што разгараецца ў сэрцы пажарам,
Які немагчыма так проста згубіць.

Кожны з нас мае ў сэрцы агенчык —
Няхай непрыкметны, але дарагі.
Нібы маленечкі сонца праменьчык,
Адзіны, уласны,
не горш за другіх.

Кожны з нас мае ўласнае неба,
Уласную зорку, што свеціць здалёк.
І пад нагамі ўласную глебу,
і ледзь прыкметны ў душы аганёк

Мікалай МІНЧАНКА

Шлях ручайка

Дзень жывецца лягчэй,
Калі песня пняецца.
Кажуць, кожны ручэй
Да рачулкі імкнецца.
Ён бяжыць і бяжыць,
Каціць жвавыя хвалі.
Ён стараецца жыць,
Як дажджы наказалі.
Дабяжыць ён здалёк
Аж да Чорнага мора.
Родны мой ручайк
Не спасцігне хай гора!

І засмяецца прыгажосць:
Сустрэнуць яблыні-дзяўчаты
У пышных шлюбных сукнях —
Ізноў успомняць маладосць.

Як лёгка думаць у садах
Аб чалавечым прызначэнні,
Бо мы, як голле і карэнне,
Мы — і пачатак,
мы — і працяг...

Лёля БАГДАНОВІЧ

Яблыні цвітуць...

Яблыні цвітуць. Пахаладала.
Водар гэты —
нельга перадаць!
Сонца сённа раніцу праспала —
Хутка дожджык сыпане, відаць.

Дождж і холад —
гэта ўсё часова.

Чэрвень у квяцісты сарафан
Апране зямельку адмыслова,
Паплыве над рэчкаю туман.

Распляла бярозка свае косы.
Дзьмухавец за ветрыкам паспеў.
Навалніцы гулкі адгалосак
Каляровым рэхам даляцеў.

Салаўі да раніцы шчыруюць.
Як такою ноччу можна спаць?
Май наладзіў весялосць такую —
Будзем цэлы год успамінаць!

Людміла ЯСЬКОВА

Беларусь

Беларусь, мая кветкачка,
Зорка мая сінявокая,
Як жа мне не любіць цябе,
Спадчыну мілых дзядоў?!
Твой прастор лугавы,
Дзе люляецца рэчка глыбокая,
І нябёс сіні лён
На далонях асілкаў-дубоў.

Гэты водар суніц
На палянах з духмянымі травамі,
Спевай птушак малых
Над палямі на ўсе галасы...
Я люблю гэта ўсё,
І таму за штодзённымі справамі
Не забуду аб тым,
Як шапочуць у палях каласы!

Не забыць мне навек
Прызначэння таго найвышэйшага,
Што давала жыццё
І рабіла душу багацей!
Ты — любоў і надзея,
І мары мая ў найчысцейшага,
Спадзяванне маё
На шчасліваю долю дзяцей!

Святлана СЦЕПАНЧУК

Знікла з думак слоў балесных зграя,
Крыўда растварылася ў імжы,
Жаль сьвядомасць больш не ахінае.
Знікла з думак слоў балесных зграя.

Жарт твой мілы думку навявае,
Што не хочаць быць ты мне чужым.
Знікла з думак слоў балесных зграя,
Крыўда растварылася ў імжы.



Алесь ВЕТАХ

Белая котка

Яна з маленечкім камячком у зубах заляццела зняцка на панадворак акурат у той момант, калі я, ведучы побач ровар, кіраваўся да весніц. Выскачыла з-за вугла дома, пабегла, наткнуўшыся на мяне, спынілася і зірнула спуджанымі блакітнымі вачыма. І я адразу спыніўся, мо за якія крокі два ад яе, глядзеў на белую, як снег, котку з дзіцёнкам, якая ў тую хвіліну зданцвала і, адчуваючы небяспеку, не ведала, што рабіць. Я ўцяма не разумеў, што здарылася, адкуль і куды нясецца, нібы бежанка, маці-котка. Тая ляцела, як на злом галавы. Раней блакітнавокай незнаёмкі я не бачыў на нашым панадворку. Яна была сапраўднай красуняй, незвычайнай, выглядала як беласнежная дзіва, непадобнае на тутэйшых вусата-хвастатых асобін. Уражаны незвычайнай афарбоўкай і разгублена-трывожным позіркам вачэй жывой істоты, я баяўся ступіць крок ці паварушыць хоць адным пальцам. Не кратаючыся, яшчэ больш адчуў, што маці з кацяняткам напалохана да смерці, падумаў: «Напэўна, ратуецца». Рызыкуючы жыццём нованароджанага дзіцяці, яна раптам падскочыла, затым хістанулася ўбок, завярнулася і віхрам памчала ў канец панадворка, сіганула пад нізкарослы густы куст кветак. Хаця ў думках жадалася, каб гэтая перапалоханая маладзенькая мамка не рабіла такіх рэзкіх рухаў і не кідалася наўцёкі, бо я ж ёй не вораг, не ўчыню нічога дрэннага.

Увечары са старой прыгрэбкі, заваленай пад самы верх пукамі фасолі, скрынкамі, дошкамі, калкамі ды самай рознай непатрэбшчынай, раз за разам чулася пранізлівае распачна-ўпрослівае яўканне сляпога і галоднага кацяняці. Я ўспрымаў гэты несучышны аднатонны піск як сігнал бедства «SOS»: ратуйце, дапамажыце, сагрэйце, накарміце! Чужая котка-маці зацягнула туды, на нашу прыгрэбку, сваё кацянятка, пакінула малечу ў сховані, а сама кудысьці знікла. «Мо падалася куды-небудзь падсілкавацца», — падумаў я, разумеючы, што, каб накарміць дзіцятка малачком, перш-наперш патрэбна, каб яно прыбыло-з'явілася, а без добрага харчавання гэта немагчыма. Займацца чымсьці, працаваць пры пограбе я ўжо не мог: кацянё бясконца мяўкала, енчыла, і гэтае каўканне не давала спакою. Не марудзіць, схадзіў і прынёс у бляшанцы малака, а таксама прыхапіў нарэзанай курынай каўбаскі, кавалачкі якой расклаў на цэлафане пры самай прыгрэбцы, адкуль па-ранейшаму даносяўся тонкі няшчасны галасок маленькага кацяняці, зусім кволага, бездапаможнага.

Я не адну хвіліну чакаў, пакуль пакажацца, аб'явіцца белая блакітнавокая котка, аднак яна невядома дзе падзелася, не вылазіла і не прыходзіла, каб паесці і папіць. Назіраў зводдаль, слухаючы, як малы пісклячок-гаротнік кіча сваю мамку. Мне думалася: напэўна, котка асцерагаецца, дзесьці

побач затаілася, баючыся зрабіць лішні рух. Не магла ж яна, адказная і чулая маці, пакінуць свайго дзіцёнка, бо без яе той згібе, сканае. Урэшце я вырашыў сысці, каб сваёй прысутнасцю не прычыніць хваляванняў котцы (а што, калі тая заўважыць маю постаць і са спуду зноў уцячэ?) ці нейкім чынам перашкодзіць яе мацярынскім клопатам ды апецы.

Звечарэла зусім, у прыцемках я вярнуўся паглядзець, ці наведлася котка да імправізаванай стгалавальні. Усцешыўся як дзіця: бляшанка была парожняй, цэлафан ляжаў таксама апусцелы. Кацянятка сіцхла, не канькала. Там, у бяспечным месцы, якое знайшла як прытулак маці-котка, чулася ціхенькае, пшчотнае «М-р-р-н-а-а-а...» Узрадаваны, пад гэты мяккі калыханкавы спеў я і падаўся ў дом.

«Адкуль узлязоў такое дзіва дзівоснае?» — не пакідала мяне пытанне, і я назаўтра пацікавіўся ў суседкі, у каго жыве белая котка, не паведамляючы, праўда, што тая з маленькім дзіцяткам хаваецца ў нас на прыгрэбцы. Суседка адразу зразумела, пра чью котку пытаюся, здзівілася, што я раней не бачыў гэтую кідкую жыхарку-бляшанку з двара насупраць. Трэба сказаць, што на сваю радзіму я амаль не наведваўся, толькі нядаўна пачаў у адпачынак наезджаць у бацькоўскі дом і пра штосьці тут дбаць. Дык таму і ведаць не мог, хто якога гадаванца трымае. З людзьмі-суседзямі рэдка бачыўся, не кажучы, каб котак ці сабак чужых пільнавацца. Высветлілася, сусед, хворы на бронхі, паехаў на лекаванне ў салігорскія шахты, яго жонка з самага рання да позняга вечара на працы, а маладзенькая котка засталася без догляду, пачала туляцца, нібы бяздомніца. А калі акацілася, то раптам пачала шукаць надзейнае сховішча, і чамусьці не на сваёй тэрыторыі, а паддалася да нас, бо, напэўна, ведала, што тут ніхто доўга не жыве і не будзе яе з малым дзіцем непакоеці, турбаваць.

Беласнежку, як я назваў яе, яшчэ мо з тыдзень частаваў-падкормліваў, аж дагтуль, пакуль не з'ехаў у горад. Увесь гэты час яна ўсё роўна трымалася незалежна, з недаверам, някчэ занадта напружана, калі і сядзела, ласуючыся кавалачкам каўбаскі, то насцірожана сачыла за мной, маімі рухамі. І так добра, што мама-котка асмелілася і пачала вылазіць на пачотку-харчаванне, патрэбнае для яе самой і нованароджанага дзіцяняці. Усе дні ўжо з самага ранку мяне займаў клопат пра новых малых сяброў-прытульцаў. Ад'язджаючы з дому, я сказаў суседцы, дзе жыве іх котка, дзе гадуе сваё дзіцятка, а тая, узрадаваная, што нечакана знайшлася прапажа, запэўніла, што будзе даглядаць іх, насіць яду.

Наступны раз я прыхаў на радзіму няхутка. Ужо з дрэў абсыпалася лісце і дацвіталі ў гародчыку познія кветкі. Пад яблыняй-антонаўкай пры доме я пабачыў разнамасную маладзенькую коткачку — рыску. Вачам не паверыў: такая ж, як некалі гадалася ў нас. Мама трымала рыску, бо лічыла, што гэта самая лавушчыя котка на свеце, яна надзейна ахоўвае дом і гаспадарку ад насланя мышэй і пацукоў. І, што здзівіла, гэтая красунька з плямістай шэрсцяй не спалохалася мяне, не сіганула прэч, а назірала, як я адчыняю дзверы, заходжу ў настлыя сенцы...

Праз нейкі час котачка, можна сказаць, вялікае, гадалае кацянё, ласавалася з маіх рук, а потым сядзела на

ганку, мылася і соладка мурлыкала. Замілаванасць да гэтай чужоўнай жывой істоты перапаўняла мяне, і я са шчымлівай настальгіяй згадаў той час, калі наша старая рыска, скруціўшыся ў клубок, спала на маміным ложку. Я сфоткаў прыгажуньку-котку на тэлефон і не ўтрымаўся, адаслаў яе партрэт сваёй жонцы. Унізе фоткі зрабіў жартаўлівы подпіс: «Мая новая цімкавіцкая сябровачка». Акурат, як толькі ўзняў вочы ад экрана, убачыў, што з малінніку вынырнула знаёмая белая котка, потым спрытна ўскочыла на слупок і здалёк цікавала, дзе яе дачушка і што робіць той чалавек, які некалі хацеў з ёй пасябраваць. Маці на тое і маці, каб хвалявацца і каб усё па магчымасці дзеела па яе прыгляддам. Ганарліўка і недатыка-нечэпайка, яна трымалася на дыстанцыі і, напэўна, непакоілася пра сваё, хай сабе ўжо і вялікае, дзіця. А рыскачка, даверлівае пшчотнае дзіва, тручыся бачком аб маю нагу, спявала далей сваю ціхую мілагучную песеньку. Жонка, як толькі пабачыла дасланае фота і суправаджальны тэкст, адказала: «Незвычайная сябровачка. Дружыце!»

Дуб-абаронца

Гэты дубок, танклявы і зусім яшчэ кволы, прынеслі з лесу мае дзед і бабуля сто гадоў таму. А каб быць дакладным наконат таго, калі ўрэчаісналася пасадка дрэўца, то сёлета трэба прыплюсаваць два гады да ўзросту сталетка. Узрушыўся за рукі, яны крочылі ў той бок, дзе на дзеляглядзе з сінеяй неба межаваў залёны лясны краявід...

Пасля таго, як навокал амаль усе старыя дрэвы паспілоўвалі, дзядулеў дуб, як мы яго называем, асабліва заўважны, улётку высіцка густой чупрынай над нашым мястэчкам і ўспрымаецца як талаграфічны знак-арыенцір на мясцовасці, бо паводле яго няціжка адшукваць наш бацькоўскі дом. З пачатку мінулага стагоддзя дуб рос і набіраў моц, ён глыбока пусціў карані, сгае сваімі галінамі ледзь не да белых аблокаў. Дрэва мае свой лёс, сваю гісторыю...

Пасля смерці першай жонкі мой дзядуля ўзяў другі шлюб. А стала яго абранніцай далёкая сваячка жонкі-нябожыцы, мела яна блізу трыццаці гадоў і была нашата маладзейшая за старога заможнага кавалера, які пасваціўся пасля таго, як жалоба і самота засталася ў мінулым, а жыццё пачало падказваць, што трэба нешта мяняць у нудным бытаванні: іначай давядзецца век звекаваць аднаму ў апусцелых сценах. Праўда, ганарлівага Фядорка не раз заварочвала назолу ад свайго мужа, не адказвала ўзаемнасцю на мужчынскія заяванні і рашучыя подступы, адмаўляла, нягледзячы на сваю бядыякую і напаўсцюкую долю. Аднак пасля чарговага, мо якога дваццаці першага, візіту, пасля прапановы рукі, доўгіх угавораў і розных абяцанняў урэшце здаўся, пагадзілася і стала жонкаю цімкаўскага ўдаўца. Напэўна, пашкадавала адзінотна, які ўсё ж быў добрым і чутлым чалавекам, да таго ж гэчным, далікатным, здатным на шырокі жэсты, а яшчэ дужа працавітым і дбайным гаспадаром. Узрост узростам, а вартасці ў прэтэндэнта былі немалыя. Неўзабаве жаніцтва-вянчанне паклала пачатак стварэнню новай сямі.

Амаль праз год Фядора нарадзіла дзядушчынку, якая, на жаль, гадалася

нядоўга: немаўлём памерла на руках маладой маці. Замест радасці і ўцехі запанавала ў хаце скруха, бацькі самоціліся і журыліся, і жалю гэтаму, здавалася, не будзе канца. Старая знахарка-ўсёведка, якая жыла побач і спачувала няўцешнаму гору суседзяў, дала парад: трэба пайсці ў лес і выкапаць малады дубок, пасадзіць трохі воддаль ад хаты, тады, як раіла-намаўляла яна, і народзіцца хлопчык...

У хуткім часе Фядорка зноў хадзіла цяжарнаю, хвалявалася і трывожылася, выношваючы дзіцятка, але ўсё, дзякуй Богу, скончылася добра: нягледзячы на пэўныя ўскладненні пры родах, увесну, у красавіку, на свет з'явіўся прыгожаны і здаровенькі хлопчык. А потым, праз некалькі гадоў, у сямі нарадзілася яшчэ адно дзіцятка — гэта мой будучы тата. Браты разам гадаваліся, гулялі, сталелі, надшыоў час — і выраслі. Лёс старэйшага хлопчыка склаўся нешчасліва: перад вайной скончыў дзесцігодку, у чэрвені 1941 года атрымаў лейтэнанцкія пагоны, ваяваў на фронце, склаў сваю галаву пад Сталінградам...

Аднойчы я вярнуўся дахаты і пабачыў пры бацькоўскім доме свежы штыкетнік, адразу падумалася: няйначай сельсавет паклапаціўся з добраўпарадкаваннем і абгарадзіў ад вуліцы нашу сядзібу, ці мо матуля ўзбілася на лішнюю капейчыну ды вырашыла памяняць стары плот на новы. Яке высветлілася, і не тое, і не другое, а сталася зусім іншае, прыкрае, пра што і гаварыць не хацелася б, але ўсё-такі мушу: мой сусед і колішні сябар па дзіцячых гульнях-забавах знёс на трактары дашчаную загарадзь. Сеў ён за руль на добрым падпітку, не справіўся, як кажуць у такіх выпадках, з кіраваннем і з'ехаў з дарогі, урэзаўся ў плот і скрышыў яго на кавалкі. Сіні трактар з прычэпам, равучы, рухаўся на дом, а горакіроўца чамусьці не мог яго спыніць. Усё вырашалі лічаныя хвіліны, жалезны асілак мог пратараніць наш мураваны дом і разбурыць яго. Маці, учушы гул і моцны трэск на двары, выбегла з хаты і пабачыла, што дзеецца: вось-вось трактар пярэднімі коламі ўпрэцца ў сцяну мура. Калі б не дуб на шляху, то здарылася б найгоршае, жаклівае, але, на шчасце, вялікае кола зачэпалася за ствол дрэва — і злавесны, пагрэзлівы рух саўгаснага монстра, які надрываўся ад натугі і выплываў угару праз трубу клубы чорнага дыму, раптам запыніўся. Кола яшчэ некалькі разоў крутнулася, здзіраючы кару і вырываючы з сярэдзіны кавалкі драўніны, а потым рэзка торгнулася і замерла. Гэтая сутычка стала выратавальнай перашкодай. Дуб, нібы рыцар-абаронца, запыніў асілка-агрэсара. «Твой сябрук ледзь дом не развярнуў!» — бядуючы над пакалечаным дрэвам, абуралася маці, якая расказала, як Віцька назаўтра перапрашаў за ўчыненую шкоду, а потым з бацькам гарадзіў новы плот.

Вялікая рана на дрэве не зацягвалася гадоў з дзесціць ці болей. Цяпер ад таго пашкоджання і знаку ніякага няма. Стагадоў дуб зрабіўся высокі, мажны, з разложыстай верхавінай. Дрэва майго роду, дрэва жыцця. Лежачы на ложку, слухаю, як па даху разпораз стукаюць жалуды. І гэты постук у цішыні зорнай жывіньскай ночы трывожна аддукаецца ў сэрцы, будзіць успаміны пра былое, далёкае, незваротнае.

Прыём у СПБ, стварэнне секцый і іншыя актуаліі



Створаны і Цэнтр падтрымкі літаратуры пры СПБ. Яго старшынёю абраны Анатоль Матвіенка. Цэнтр павінен стаць своеасаблівым пераемнікам Бюро прапаганды, якое дзейнічала пры пісьменніцкай арганізацыі ў ранейшыя дзесяцігоддзі. На найбліжэйшыя пасяджэнні Прэзідыума будзе вынесены праект Палажэння аб Цэнтры папулярызаванай літаратуры.

Былі праведзены выбары старшыні Секцыі дэтэктыўнай і прыгодніцкай літаратуры. Узначалі яе Анатоль Матвіенка. Зацверджаны таксама Палажэнне аб секцыі і бюро ў складзе 6 пісьменнікаў.



Першы намеснік старшыні грамадскага аб'яднання Алена Стэльмах азнаёміла з Планам мерапрыемстваў пісьменніцкай арганізацыі, прымержаваных да Года гістарычнай памяці.

Разгледжаны і шэраг іншых арганізацыйных пытанняў.

Алег ЗАТЫЛКІН
Фота Кастуся ДРОБАВА

Пасяджэнне Прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі прайшло ў афлайн-і анлайн-фарматах.

Першым пытаннем разглядаўся прыём у члены Саюза пісьменнікаў Беларусі. Грамадскае аб'яднанне папоўнілася васьмі творцамі.

Другое пытанне, вылучанае на абмеркаванні Прэзідыума, было прысвечана заснаванню Грамадска-палітычнага кансультацыйнага савета пры СПБ. Мяркуюцца, што новаўтвораны савет будзе займацца працай па захаванні гістарычнай памяці, супрацьдзеянні экстрэмізму і ўзначаліць яго Ганаровы старшыня СПБ Мікалай Чаргінец. У склад савета ўвойдуць як члены СПБ, так і вядомыя грамадскія дзеячы, палітолагі, эксперты.

Былі зацверджаны склад і старшыня Камісіі па маніторынгу кніжнай прадукцыі. Задача кантрольнага органа — выяўленне той кніжнай прадукцыі, якая не адпавядае палітычным і ідэалагічным задачам, скіраваным на кансалідацыю дзяржавы і грамадства. У склад камісіі ўвайшлі 16 чалавек, старшынёю абраны публіцыст Уладзіслаў Цыдзік.

У творчых шэрагах — папаўненне!

Падчас пасяджэння Прэзідыума СПБ абмяркоўвалася і пытанне аб прыёме ў пісьменніцкую арганізацыю новых членаў. З такой нагоды рэдакцыя вырашыла аднавіць даўнюю рубрыку і прапанава кароткія біяграфічныя звесткі прынятых пісьменнікаў.



Наталля Васільеўна ЖЫЗНЕЎСКАЯ

Нарадзілася 13 снежня 1969 года ў вёсцы Сцецкі Валожынскага раёна Мінскай вобласці. Скончыла Мінскае культурна-асветніцкае вучылішча (Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў). Працуе загадчыцай Пугачоўскага сельскага Дома культуры. Удзельніца народнага літаратурна-мастацкага аб'яднання «Рунь», лаўрэат многіх літаратурных конкурсаў. Друкавалася ў перыёдыцы, калектыўных зборніках розных краін. Аўтар кніг вершаў «Не ўпаду» (2020) і «Адно каханне на ўсе жыццё» (2021).

Віктар Аляксандравіч ІВАНЧЫКАЎ

Нарадзіўся 24 верасня 1959 года ў Пензе. Скончыў Тбіліскае вышэйшае артылерыйскае каманднае Чырванасцяжнае вучылішча, факультэт перападрыхтоўкі Ваеннага ўніверсітэта ў Маскве. Загадчык мемарыяльнага комплексу «Помнік воінам-інтэрнацыяналістам» у Мінску. Аўтар кнігі «Памятник Мужеству и Скорби» (2021) друкаваўся ў калектыўных зборніках «Обелиски и Памятные знаки павшим и живым воинам-интернационалистам в Республике Беларусь» (2020) і «Без права на забвение».



Андрэй Дзмітрыевіч КАРОЛЬ

Нарадзіўся 30 кастрычніка 1972 года ў Гродне. Скончыў Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы. Працаваў выкладчыкам у Гродзенскім дзяржаўным медыцынскім ўніверсітэце, займаў пасаду рэктара Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Цяпер — рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Доктар педагагічных навук, аўтар шматлікіх навуковых артыкулаў, вучэбна-метадычных дапаможнікаў, падручнікаў, манаграфій, рамана «Румянец анемона, или Вечность в раскрытой ладони» (2020), зборніка апавесцей «Разговор с молчаливым человеком» (2021) і твораў для дзяцей.



Валерый Аркадзевіч КАСТРУЧЫН

Нарадзіўся 26 студзеня 1952 года ў горадзе Фаставе Кіеўскай вобласці. Пасля заканчэння філалагічнага факультэта БДУ працаваў настаўнікам у школе, у газетак «Зорька», «Знамя юности», галоўнай рэдакцыі праграм для дзяцей Беларускага тэлебачання, часопісе «Качели». Першая публікацыя адбылася ў 1968 годзе ў часопісе «Вясёлка». Першая кніга «Берэзкіны одэжкі» выйшла ў 1975 годзе. Аўтар больш за 50 кніг.



Сяргей Андрэевіч КРАСАЎ

Нарадзіўся 27 ліпеня 1955 года ў горадзе Сафанава Смаленскай вобласці. Скончыў Вільнюскую сярэднюю спецыяльную школу МУС і завочна свярдлоўскі філіял Акадэміі МУС СССР. Працаваў у пенітэнцыярных установах Свярдлоўскай вобласці. Цяпер жыве ў Беларусі. Аўтар апавесцей «Вторая попытка» (2018) і «Заочница» (2019), зборніка прозы «Клады и кладоискатели» (2020).

Віктар Аляксандравіч ПАЎЛАЎ

Нарадзіўся 16 ліпеня 1949 года ў пасёлку Кардымава Ярэцкага раёна Смаленскай вобласці. Скончыў Сімферопальскае вышэйшае ваенна-палітычнае будаўнічае вучылішча, Мінскую вышэйшую партыйную школу. Служыў ва Узброеных Сілах СССР і Рэспублікі Беларусь, працаваў у ДТСААФ, сакратаром грамадскай камісіі па пытаннях культуры пры Міністэрстве абароны Рэспублікі Беларусь. Цяпер — загадчык Цэнтральнай бібліятэкі Цэнтральнага Дома афіцэраў. Апавесці, апавяданні і вершы публікаваліся ў калектыўных зборніках, аўтар кніг «Солдаты строительного фронта» (2014), «100 лет свершений и созидания» (2018).



Святлана Віталіеўна ФАДЗЕЕВА

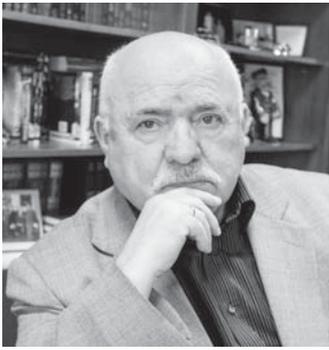
Нарадзілася 13 снежня 1984 года ў Растове-на-Доне. Мае дзве вышэйшыя адукацыі. Член Саюза расійскіх пісьменнікаў. Лаўрэат шматлікіх міжнародных літаратурных прэмій. Аўтар больш за 10 кніг для дзяцей, у тым ліку выдадзеных у Беларусі: «Я боюсь воды, высоты, грозы» (2021), «Случай в Пингвинии» (2022), «Свадебный переполох» (2022), «Червячок Чарли» (2022) і інш. Жыве ў Расіі.

Мікалай Міхайлавіч ХАХЛЮЎ

Нарадзіўся 20 чэрвеня 1954 года ў вёсцы Салтанаўка Наўлінскага раёна Бранскай вобласці. Скончыў Смаленскае вышэйшае зенітнае ракетнае каманднае вучылішча. Служыў ва Узброеных Сілах СССР і Рэспублікі Беларусь. Член Беларускага саюза афіцэраў. Аўтар гумарыстычных зборнікаў, мастацка-дакументальнай трылогіі «Жизнь в наследство».



Падрыхтаваў Мікіта ШЧАРБАКОЎ



Фота Кастуся Дробова.

Мікалай ЧАРГІНЕЦ:

«Чалавек павінен разумець сваю ролю ў грамадстве»

прымяняюць ролю Савецкага Саюза, такім чынам, і беларусаў у Перамозе. Гэта разбэшчвае грамадства.

— Якім чынам гэты тычыцца сучасных пісьменнікаў?

— Усё часцей і часцей з'яўляюцца кнігі, якія ідуць на шкоду выхаванню, псіхалогіі ды ідэалогіі. Самае галоўнае — савет павінен заняць пазіцыю ў дачыненні да нашых пісьменнікаў, дапамагаць ім разбірацца ў палітычным становішчы.

— Некаторыя могуць пачаць спрэчку, маўляў, навошта творцу палітыка...

— Яны не маюць рацыі. Аўтар не можа быць па-за палітыкай, асабліва ў цяперашнія часы. Трэба разумець гэты і дапамагаць творцу аналізаваць, бо некаторыя зусім не арыентаваны. Да таго ж напісаць кнігу супраць інтарэсаў краіны і лічыць сябе нацыянальным пісьменнікам нельга. А гэтага хапае.

— Якія мэты павінен выконваць новы савет?

— Пакуль працуем над палажэннем, у якім яны будуць дакладна абазначаны. У найбліжэйшы час мы збіраемся ўпершыню і абдумаем самыя важныя пытанні. Яны будуць закранаць найбліжэйшую будучыню, не плануем зашкаваць наперад. Сярод таго, што хочацца абмеркаваць, — наша пазіцыя па ўмацаванні стасункаў Беларусі і Расіі. Цяпер складаны час. Мы спачуваем Расіі, аднак ёй неабходна падтрымка збоку як мага большай колькасці дзяржаў.

Натуральна, тут і наша краіна можа сыграць пэўную ролю. А Грамадска-палітычны кансультацыйны савет здолее паспрыяць выпрацоўцы крокаў краіны на знешнепалітычнай арэне.

— Зразумела, гэтая тэма самая балючая. Аднак сярод найбольш важнага таксама іншыя пытанні, якія плануецца абмеркаваць, а затым, магчыма, выкарыстаць у якасці задач?

— Асабліва ўвага — клопату аб падрастаючым пакаленні. Мы павінны рабіць усё, каб выхоўваць нашу моладзь у духу адданасці Радзіме, вавагі да яе галоўных каштоўнасцей. Гэта дапаможа стварыць вобраз мыслення і паводзін асобы, якія спрыяюць развіццю нашай дзяржавы.

— Што яшчэ хвалюе вас у гэтым рэчышчы?

— У 2020 годзе пахіснуліся многія грамадскія арганізацыі. Саюз пісьменнікаў Беларусі не завагаўся. Аднак і ў нашай суполцы знайшліся хай адзінкі, але тыя, хто стаў на бок беспарадкаў. Важна, каб нашы пісьменнікі і іх творы працавалі на карысць краіны, інтарэсаў дзяржавы, імкнуліся данесці да моладзі многія паняцці, у тым ліку палітычнай прыстойнасці. Чалавек павінен разумець сваю ролю ў грамадстве, асэнсоўваць свой абавязак па ўмацаванні пазіцыі краіны, яе эканамічнай і палітычнай магутнасці. Увогуле, шмат пытанняў хацелася б узяць, аднак рашэнне па стварэнні

савета прынята толькі-толькі. На дадзены момант прымаем прапановы, у тым ліку і ад газеты «Літаратура і мастацтва». Спадзяёмся на цеснае супрацоўніцтва як для паліпашэння якасці кнігавыдання, так і для вырашэння тых пытанняў, пра якія сёння гутарылі.

— Ці абмяркоўвалася, хто будзе ўваходзіць у Грамадска-палітычны кансультацыйны савет?

— Многія актыўна падтрымалі ідэю стварэння савета і выказалі жаданне паўдзельнічаць. Так, у склад увайшоў цэлы шэраг пісьменнікаў нашай арганізацыі. Усіх, зразумела, пералічыць не змагу, аднак некаторых згадаю. Натуральна, гэты кіраўніцтва Саюза пісьменнікаў. Увайшлі ў савет і Валдзім Пігін, Іван Юркін, Сяргей Мусіенка, Анатоль Аўруцін, Андрэй Мукавозчык, Вячаслаў Бандарэнка, Ірына Аўсеньян, Навум Галыпаровіч, Наталля Голубева, Ніна Чайка... Людзей, якія думаюць і разбіраюцца ў сучаснай палітыцы, дастаткова. Плануем запрашаць рэдактараў газет і часопісаў. Разлічваем далучыць да ўдзелу і прафесійных палітыкаў — будзем звяртацца ў Міністэрства замежных спраў. З Міністэрства інфармацыі пагадзіўся ўзаемадзейнічаць Уладзімір Андрывіч. Ужо звязаліся з Акадэміяй кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, якая пагадзілася на супрацоўніцтва... Наперадзе пачатак працы.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Чарговая ініцыятыва Саюза пісьменнікаў Беларусі — стварэнне Грамадска-палітычнага кансультацыйнага савета пры творчым аб'яднанні. Якія мэты будуць стаць перад новым органам, якія задачы ён павінен вырашаць і хто будзе іх выконваць, расказаў Ганаровы старшыня творчай суполкі Мікалай Чаргінец.

— Мікалай Іванавіч, каму належыць ідэя стварэння Грамадска-палітычнага кансультацыйнага савета пры Саюзе пісьменнікаў Беларусі?

— Ініцыятыва старшыні нашай творчай арганізацыі Аляксандра Карлюкевіча. Я яе падтрымаў, таму што мы, пісьменнікі, разумеем, наколькі няпростое становішча цяпер у свеце. Зразумела, міжнародныя падзеі адбіваюцца і на становішчы ўнутры Беларусі. У наяўнасці шмат праблем, якія нельга губляць з поля зроку. Сярод іх — абяленне фашызму. На жаль, у Беларусі, краіне, дзе ў гады Другой сусветнай вайны ад рук фашыстаў загінуў кожны трэці, цяпер ёсць людзі, якім падзеі таго перыяду падаюцца не вельмі жудаснымі, і якія

Падтрымка цікавых ідэй

Кіраўнік Саюза пісьменнікаў Беларусі наведваў Го-мельскую абласную ўніверсальную бібліятэку імя У. І. Леніна. Падчас сустрэчы намеснік дырэктара асветніцкай установы Таццяна Барабаншчыкава адзначыла, што ў бібліятэцы ўсталяваліся выдатныя партнёрскія творчыя кантакты з абласным аддзяленнем СПБ.

На яе базе праводзіцца самая значныя падзеі літаратурнага жыцця вобласці: шматлікія літаратурныя сустрэчы і прэзентацыі, адкрыцці фестывалю, канцэрты, выстаўкі, рэгіянальныя і міжнародныя канферэнцыі. Асноўная частка літаратурна-асветніцкіх падзей, якія тычацца юбілеяў класікаў літаратуры і творчасці сучасных аўтараў, праводзіцца сумесна з актывам пісьменніцкай арганізацыі. Напрыклад, дзякуючы ініцыятыве абласнога аддзялення пры падтрымцы аблвыканкама ў бібліятэцы быў створаны Музей літаратуры Гомельшчыны. Аlesia Карлюкевіч высока ацаніў набыткі па захаванні творчай спадчыны чатырох народных пісьменнікаў Беларусі — ураджэнцаў Гомельшчыны І. Шамякіна, І. Мележа,

І. Навуменкі і А. Макаёнка. У мемарыяльнай зале Андрэя Макаёнка ён пакінуў прывітальныя запісы, а таксама падарыў асветніцкай установе свае новыя кнігі.

Старшыня абласнога аддзялення СПБ Уладзімір Гаўрыловіч і член савета аддзялення Тамара Кручэнка праінфармавалі кіраўніка творчага саюза аб творчых падыходах у рабоце абласной суполкі па папулярнасці кнігі і чытання. Так, у рамках Года гістарычнай памяці ўжо праведзены дзясяткі творчых акцый, наладжана дэкада сучаснай беларускай літаратуры, прысвечаная 140-годдзю класікаў беларускай літаратуры, праведзена пяць творчых конкурсаў для дзяцей, моладзі і аматараў мастацкай творчасці. Вядзецца падрыхтоўка да выдання абласнога і міжнароднага альманахаў. Асабліва ўвага — арганізацыі Дня беларускага пісьменства ў Добрушы. Так, у абласной бібліятэцы і аддзялення СПБ будзе адзіная святочная пляцоўка, дзе як прафесійныя мастакі слова, так і аматары літаратурнай творчасці змогуць прэзентаваць цікавыя выданні і праекты. Ідэі абласнога аддзялення падтрыманы кіраўніком СПБ.

Улад ПРЫАЗЁРНЫ

Літаратура і прэса разам

Цырымонія ўзнагароджання пераможцаў Брэсцкага абласнога конкурсу сярод журналістаў і рэдакцый СМІ адбылася ў Пінску. Мерапрыемства ўрачыста адкрыла начальнік галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы і па справах моладзі Брэсцкага облвыканкама Таццяна Гагакава.

Брэсцкае абласное аддзяленне СПБ штогод ўзнагароджвае рэдакцыі газет, якія рэгулярна выпускаюць літаратурныя старонкі, падтрымліваюць маладых аўтараў, асвятляюць у газеце значныя літаратурныя падзеі. Сёлетня спецыяльным дыпламам ад Саюза пісьменнікаў Беларусі за значны ўклад у развіццё мясцовай літаратуры, папулярнасці твораў аўтараў Брэстчыны была ўзнагароджана газета «Полесская правда».

Сярод найлепшых работнікаў газет, радыё і тэлебачання вобласці спецыяльным дыпламам абласнога выканаўчага камітэта «За творчы праект «Навечна разам» адзначаны пісьменнік, гісторык, карэспандэнт Жабінкаўскай раённай газеты «Сельская праўда» Анатоль Бенярук. А паэт, журналіст Валерый Грышкавец ўзнагароджаны дыпламам Беларускага саюза журналістаў за шматгадоваю добрасумленную працу ў сродках масавай інфармацыі і творчых падыходах да працы.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ

«Святою малітваю я абагрэта...»

У дні святкавання 1160-годдзя Полацка гэтыя радкі з верша «На Ніжнепакоўскай» Любові Міхайлавай гучалі ў фінале літаратурнага форуму з міжнародным удзелам «Цэнтр Еўропы». Паэтэса заняла 1 месца ў намінацыі «Паэзія».

Конкурс праводзіўся дыстанцыйна. У журы працавалі вядомыя літаратары, паэты, празаікі, журналісты: Вольга Барысава (Расія), Ніна Гейдэ (Данія), Галіна Загурская (Беларусь), Абдукахор Касім (Таджыкістан), Бахтыжожа Русцём (Казахстан), Ірына Сілецкая (Чэхія) і іншыя. Ганаровы старшыня журы — Тамара Краснова-Гусачэнка (Беларусь), старшыня журы — Аляксандр Раткевіч (Беларусь),

Пераможцамі V літаратурнага форуму «Цэнтр Еўропы» ў розных намінацыях сталі: «Паэзія» — Любові Міхайлава (Беларусь); «Малая проза» — Галіна Разбаева (Расія); «Памяць народа — адзінства краіны» — Марына Шуханкова (Беларусь); «Мовай Я. Купалы і Я. Коласа» — Віталь Шалаеў (Беларусь) і іншыя. Фіналістам і пераможцам V Міжнароднага літаратурнага форуму «Цэнтр Еўропы» ўручаны дыпламы і падарункі.

Падчас пад'ядзення вынікаў былі праведзены конкурсы сярод фіналістаў фестывалю на прыз глядацкіх сімпатый у розных намінацыях, творчыя выступленні членаў журы і ганаровых гасцей, майстар-клас па вершаскладанні і малой прозе, літаратурна-сцэнічны конкурс «Паэт-Артыст».

У заключэнні паэт і ганаровы старшыня журы літаратурнага форуму Тамара Краснова-Гусачэнка падарыла ўдзельнікам фестывалю бліскучы вечар паэзіі. Яна натхнёна прачытала вершы, якія мелі вялікі поспех у аўдыторыі. Сэрцы глядачоў былі заваяваны паэзіяй.

Мэта фестывалю — выяўленне таленавітых аўтараў, якія ствараюць патрыятычную літаратуру на рускай і беларускай мовах. Заснавальнікам праекта, закліканага папулярнасці кнігі і чытанне, выступаюць Полацкая раённая цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма і літаратурная студыя «Цэнтр Еўропы» пры падтрымцы Полацкага райвыканкама, а партнёрамі — Саюз пісьменнікаў Беларусі і літаратурныя супольнасці Расіі і іншых краін.

Людміла ЛЯХАВА

Казачныя лабірынты Валерыя Славука

Ілюстрацыі да твораў Ясені Сцяпанавай («Іван», «Берагіня», «Безыменная кветка», «Купалінка», «Плытагоны», «Ведзьміна золата», «Вока»), казак «Мацюша Попельны», «Сіўка-бурка», «Залаты птах», «Скарб» і іншыя кампазіцыі — тое, што склала «Магію графікі» Валерыя Славука. Гэтыя творы выбраны невяпадкова: экспазіцыя знакамітага творцы размешчана ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі (галерэя «Атрыум»). Гэта другі праект, прымеркаваны да 75-годдзя беларускага мастака (першы праходзіў у выставачнай зале «Акадэмія» БДАМ). Усе работы на выставцы — з калекцыі сябра і творчага папчечніка Валерыя Пятровіча — Грыгорыя Сцяпанавы.

Зразумела, што аснову экспазіцыі склалі традыцыйныя казачныя вобразы сусветнай і беларускай міфалогіі. Для Валерыя Славука гэтыя тэмы любімыя. Яшчэ ў пачатку творчага шляху, калі ён рабіў дыплом, ілюстраваў беларускую казку «Удовін сын». У той час іх, студэнтаў, прывучалі працаваць з сур'езнымі творамі класікаў, але ў Славука, як пазней сам прызнаваўся, іх ілюстраваць не атрымлівалася. Здаецца, мастак і зараз не бярэцца за такія. І ніхто не будзе спрачацца: афармляць казкі або нейкія фантастычныя апавяданні — яго прызвание.

Знаўчы прыкмячаюць: кожная кампазіцыя і кожная гісторыя ў прастору графічнага ліста — выяўлены літаратурны твор з характэрнымі аўтарскімі вынаходкамі, містычным гучаннем, прапісанымі да дробязей персанажамі і акаляючым іх светам. Творы мастака заклікаюць паглыбіцца ў казачную прастору, паблукца па яе лабірынтах. Большасць кампазіцый выяўляюць персанажаў не ў стагтыцы, а ў дынаміцы, хоць, зразумела, мастак выходзіць толькі пэўны момант для адлюстравання, і, здаецца, выглядае гэта як пазіраванне герояў. Аднак усё робіцца для таго, каб заінтрыгаваць, звярнуць увагу на нейкія моманты і ў выніку раскажа гісторыю фантастычных стварэнняў і вядомых персанажаў. Ці не адна з галоўных мэт ілюстратара — паказаць свет пэрсанажа так, каб чытач, не знаёмы са зместам твора, зацікавіўся яго ідэяй, сюжэтам? У Валерыя Славука гэта выдатна атрымліваецца. Да таго ж многія аматары казак заўважаюць, што ён надзвычай уважліва ставіцца да літаратурнай крыніцы.

Як ілюстратар Валерыя Славука — своеасаблівы перакладчык слоў у карцінку. Інструменты-«слоўнікі» ён пры гэтым выкарыстоўвае розныя: туш, пяро, рознакаляровыя алоўкі, афорт. Прытым пасляхова працуе і ў чорна-белай графіцы, і ў каларовай (часцей у апошнія гады). Дарэчы, вельмі шкада, што ў экспазіцыю ў Нацыянальнай бібліятэцы не ўвайшлі знакамітыя яркія рознакаляровыя сюжэты з энцыклапедыі беларускага фальклору «Чароўны свет: з беларускіх міфаў, паданняў і казак». Аднак экспазіцыя і без іх атрымалася

даволі змястоўнай і дае магчымасць пазнаёміцца з крыху меней знакамітай графікай мастака.

Што тут яшчэ можна дадаць? На гэтую тэму падчас адкрыцця выказалася першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў мастацтвазнаўца Наталля Шаранговіч: «Гаварыць пра яго адначасова складана і проста, бо гэта надзвычайны прафесіянал, які тонка адчувае свет вакол. Яго творчасць шматгранная. У сваіх работах ён ні за кім не паўтарае, нават за самім сабой. Валерыя Славука часта называюць манахронным мастаком, але разам з тым ён выдатна адчувае колер, лінію. У яго творах ёсць не проста чужоўныя сюжэты, але і тэмы».



Ілюстрацыя да казкі «Купалінка» Ясені Сцяпанавай, 2009 г.

Нягледзячы на цяперашняе прызнанне, кнігі, над якімі працаваў мастак, даволі часта падвяргаліся крытыцы, хоць гэта і нядзіўна. Некаторыя лічылі, што творца стварае толькі д'ябальскіх герояў (мабыць, вялікую ролю ў гэтым сыграла тая ж кніга «Чароўны свет»), нібыта гэтую тэму можна вырасціць з гісторыі міфаў і казак. Некаторым нават станючыя героі, уасобленыя Валерыем Славуком, і дагэтуль падаюцца злавеснымі, панурымі. Аднак тут складана прадбачыць, якія пачуцці можа выклікаць тая ці іншая дэтал, штрэх ці лінія... Тым, хто працягвае так лічыць, выстаўку «Магія графікі» трэба наведаць абавязкова. Хаця б для таго, каб пазнаёміцца з такімі вярзана сонечнымі, поўнымі адчуваннямі радасці творами, як серыя да казак «Безыменная кветка» ці «Купалінка».

Поспех да многіх кніг, якія ілюстраваў Валерыя Славука, прыходзіў не адразу. У тым ліку таму, што творчасць мастака не вельмі звычайна для гледача. Да таго ж адчуваецца ўплыў не толькі айчыннага фальклору, але і замежнай фантастыкі, магчыма, на той момант не вельмі добра знаёмай беларускай аўдыторыі. Але многія выданні не тое каб прайшлі міма яе, аднак не атрымалі належнай увагі, сталі актуальнымі сёння.

Наведаць выстаўку «Магія графікі» можна да 1 ліпеня.
Яўгенія ШЫЦЬКА

Пухавіцкімі мясцінамі Коласа

У карціннай галерэі Пухавіцкага раённага краязнаўчага музея адкрылася выстаўка «Мясціны Якуба Коласа». Адрас творчага праекта зусім не выпадковы. Пухавіччына цесна звязана з жыццём і творчасцю народнага песняра.

Расказвае навуковы супрацоўнік раённага краязнаўчага музея Аляксандр Прановіч:

— Днямі правёў адрозніць ці не дзесяць экскурсій для школьнікаў, якія зараз адпачываюць на летніх канікулах у розных устаноўках. І, канешне ж, для многіх было адкрыццём, што аўтар «Новай зямлі», які нарадзіўся на Стаўбцоўшчыне, цесна звязаны з нашым краем. Пухавіччыну Колас адкрываў лічыць на пачатку 1930-х гадоў. Разам з сям'ёю адпачываў у нашых вёсках, хутарах. Гэтыя мясціны ўвайшлі ў літаратурна-мастацкую памяць дзякуючы яго творам — Талька, Вусце, Балачанка, Падбярэжа, Березанька, Загібелька. На Пухавіччыне Колас напісаў паэму «Міхасёвы прыгоды». І цалкам лагічна, што да 140-годдзя з яго дня нараджэння мы адкрылі мастацкую выстаўку. У праекце «Мясціны Якуба Коласа»

прадстаўлены работы членаў Беларускага саюза мастакоў Віктара Барабанцава, Мікалая Валынца, Леаніда Гоманавы, Мікалая Мішчанкі, Івана Ціханавы, Барыса Рэпіна і фотамастака Анатоля Сяргеява.

Уважліва ў творы, якія народжаны ў розныя гады, — і разумееш ступень пранікнення іх аўтараў у свядомасць геніяльнага мастака слова. Віктар Барабанцаў так



Леанід Гоманав «Разліў».

пракаментываў настрой, з якім ён аглядаў коласаўскія мясціны: «Мне здаецца, што пяшчотная прырода, унікальны геаграфічны ландшафт

поставалі коласаўскае натхненне самым надзвычайным чынам. Пухавіччына — трывалы, шырокі масток пранікнення ў паэзію народнага песняра Беларусі...»

Дарэчы, у Мар'інай Горцы ў прастору карціннай галерэі прадстаўлены сонтны твораў з калекцыі Пухавіцкага краязнаўчага музея. Музейшчыкі за многія гады працы сабралі ўнікальную калекцыю — і жывапісу, і графікі, і нават скульптуры. Ёсць тут работы Анатоля Бараноўскага, Аляксея Марачкіна, дзясяткі карцін і малюнкаў перыяду Вялікай Айчыннай вайны Генрыха Бржазоўскага, сапраўднае сховішча кампазіцый Міколы Мішчанкі, Леаніда Гоманавы, Сяргея Каткова, Хведара Ладудькі, Барыса Рэпіна, Аляксандра Пашкевіча, Мікалая Валынца...

Асабліва ўважлівы пухавіччанае да мастацкіх здабыткаў землякоў. Не толькі збіраюць іх работы, але і праводзяць вялікую працу па ўшанаванні памяці, адзначаючы юбілей ўраджэнцаў Пухавіцкага краю, займаюцца мемарыялізацыяй мясцін, звязаных з майстрамі выяўленчага мастацтва.

Кастусь ЛЕШНІЦА

Спробы і ператварэнні

Да 135-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры прапаноўвае літаратурна-мастацкую выстаўку «А Вы не з Віцебска?..» (будзе працаваць да 30 чэрвеня). Своеасаблівым камертонам экспазіцыі стаў верш «Марк Шагал» Роберта Раждзественскага.

У праекце прадстаўлены малыванкі, выкананыя мастацкамі з розных куткоў Віцебшчыны і Міншчыны па матывах творчасці знакамітага творцы. Гэтыя сюжэты, як адзначаюць арганізатары, падказаны паэтыкай мастака і іншых творчых ператварэнняў. Літаратурная частка экспазіцыі прадстаўлена тэматычнай падборкай кніг з фонду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і шагалаўскімі ілюстрацыямі да «Мёртвых душ».

Вядома, што Марк Шагал усё жыццё эксперыментываў у розных тэхніках і жанрах, хоць і заставаўся верным сваіму мастацкаму стылю. Яго творчая спадчына — кніжныя ілюстрацыі, графіка, сцэнаграфія, мазаіка, вітражы, шпалеры, скульптура, кераміка. Толькі тых самых малываных дыяноў, своеасаблівага «брэнда» Віцебшчыны, у калекцыі твораў мастака няма. Але спроба была! Гэта яго ўласнаручны накід малыванкі «Пара за сталом», датаваны 1911 годам.



Аб'яднанне прыёмаў як асноўны метада



Персанальная выстаўка Віктара Мікіты працуе ў вялікай Гарадской выставачнай зале Жодзінскага краязнаўчага музея да 19 чэрвеня. Што вядома пра гэтага творцы? Нарадзіўся ў Прудне. З 1966 да 1973 года вучыўся ў Рэспубліканскай школе-інтэрнаце на музыцы і выяўленчым мастацтвам. Пасля заканчэння паступіў на аддзяленне графікі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, якое скончыў у 1979 годзе. Прымаць удзел у выстаўках пачаў з 1976 года. Член Беларускага саюза мастакоў з 1981 года. Працуе пераважна ў кніжнай, станковай графіцы, камбінаванай тэхніцы, а таксама ў жывапісе. Аформіў шэраг кніг беларускіх і замежных аўтараў.

Між тым работы ў камбінаванай тэхніцы спалучаюць у сабе розныя прыёмы скульптуры (рэльефнасць паверхні), графікі (абмежаванасць і збліжэнасць колераў) і жывапісу. Прымаць удзел у замежных выстаўках беларускай графікі ў Ірцыі, Францыі, Эфіопіі, Польшчы, Балгарыі, Расіі, Украіне. Мае дыпломы ўсесаюзных, рэспубліканскіх конкурсаў кніжнай графікі. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, фондах Беларускага саюза мастакоў, літаратурных музеяў Я. Коласа, Я. Купалы, А. Міцкевіча, у Расійскай акадэміі мастацтваў, а таксама ў прыватных калекцыях у Германіі, Швейцарыі, Кітаі, Фінляндыі, Эстоніі, Расіі.

Горад на мастацкай карце

Мастацкая галерэя Нацыянальнага Полацка гісторыка-культурнага музея-запаведніка падрыхтавала выстаўку пад назвай «Полацк у творах сучасных мастакоў», якая даступна для наведвальнікаў да 19 чэрвеня. На працягу некалькіх гадоў супрацоўнікі музея-запаведніка збіралі аднайменную калекцыю. Галоўным чынам гэта работы, створаныя падчас пленэраў, якія часта праходзяць у горадзе.

Акрамя кампазіцый такіх беларускіх майстроў, як Фелікс Гумен, Віктар Лук'янаў, Генадзь Шутаў, Аляксандр Канаваляў, Іван Іваню, Глеб Отчык, Віталь Гуназа, Аляксандр Аляксееў, Васіль Пяшкун, у праекце прадстаўлены творы мастакоў з краін-суседзяў Беларусі. Гэта, напрыклад, Вікторыя Сахарова, Уладзіслаў Булганін з Ноўгарада, Яніс Спалвіньш з Рыгі, Мадэстас Малінаўскас з Каўнаса. На выставцы прадстаўлены і творы знакамітых палачан старэйшага пакалення, сярод якіх — Віктар Любавіцкі і Анатоль Паўлюга.



Яўгенія ШЫЦЬКА

Замест фарбы — прамень

Бадай, каб паразважаць аб фатаграфіі, лепшага моманту, чым цяпер, і не знойдзеш. Вядома ж, што вясенне-летняя пара — гэта «залатая часіна» для ўсіх аматараў «выпусціць птушку-другую». Доўгія дні, кароткія ночы, а паміж імі — палымная чырвань гарызонту. Што яшчэ трэба для ўдалага пленэру? Верагодна, гэтак жа лічаць і арганізатары культурных мерапрыемстваў: за апошнія тыдні ў музеях сталіцы прайшло адразу некалькі важных фотаімпрэз, некаторыя і цяпер ідуць поўным ходам.

Паэтыка фатаграфікі

Выстаўка «Паэтыка фатаграфікі», якая з 31 мая прымае ўсіх жадаючых у галерэі «Лабірынт» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, прысвечана 75-годдзю з дня нараджэння ганаровага члена легендарнага фотаклуба «Мінск» і аднаго з самых яркіх прадстаўнікоў літоўскай школы мастацкай фатаграфіі Віталія Бутырына. Удзельнік дзясяткаў выставак па ўсім свеце, уладальнік содзя прафесійных узнагарод, аўтар 13 незвычайных фатаграфічных цыклаў, ён пакінуў глыбокі след у гісторыі сусветнага фотамастацтва.

Увазе наведвальнікаў — найкаштоўнейшыя калажы, якія захаваліся ў архівах фотаклуба «Мінск» і складаюць найбольш значныя серыі мастака. У экспазіцыю трапілі таксама і некаторыя іншыя работы, пазычаныя з асаблівых калекцый сталічных фатографістаў. Віталію Бутырыну застаўся ў гісторыі як выдатны майстра фатаграфікі, яму былі падручныя самыя розныя тэхнікі і ён актыўна эксперыментаваў з формай. Як сцвярджаецца, большасць работ на выстаўцы «выкананы ў жанры фантастычнай навелы аб таямнічым і невядомым».

Самабытнасць мастацтва Віталія Бутырына падкрэсліваецца вытанчаным кампазіцыйным малюнкам яго сюррэалістычных работ, кожная з якіх пакідае шырокае поле для інтэрпрэтацыі. Аўтара непакоілі пытанні ўзаемаадносін чалавека і навакольнага асяроддзя, гарманічнага суіснавання з прыродай, а таксама межаў паміж гармоніяй і хаосам, рэальнасцю і сном. Разважанні фотамастака на гэтыя тэмы знайшлі сваё адлюстраванне ў работах, прадстаўленых на выстаўцы. Экспазіцыя працягваецца да 14 жніўня.



Беларусь у Антарктыцы

У Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі 6 чэрвеня адбылася ўрачыстая сустрэча ўдзельнікаў 14-й Беларускай антарктычнай экспедыцыі з удзельнікамі палярных экспедыцый розных гадоў. На мерапрыемстве прысутнічалі супрацоўнікі аддзяленняў біялагічных навук, фізікі, матэматыкі і інфарматыкі, хіміі і навук аб Зямлі НАН, звязаныя з вывучэннем Антарктыкі, а таксама кіраўнікі іншых навуковых арганізацый, маладыя вучоныя. Пачатак імпрэзы супаў з адкрыццём экспазіцыі «Беларусь у Антарктыцы».

На выстаўцы можна было ўбачыць унікальныя фотасведчэнні аб



Фота НАН.

удзеле беларускіх палярнікаў у пакарэнні белага кантынента (як у складзе Савецкіх антарктычных экспедыцый, так і падчас Беларускай антарктычнай акадэміі навук Беларусі не першы год арганізоўвае даследчыя падарожжы на Поўдзень. Больш за тое, на Антаркты-

дзе разгорнута цэлая беларуская навуковая станцыя з вельмі паэтычнай назвай — «Гара Вячэрняя» (зрэшты, імя ёй падарыла ўзвышша).

Сярод экспанатаў, прадстаўленых на выстаўцы, былі і фатаграфіі гэтай станцыі (ды нават яе макет). Як вядома, фотаапарат з'яўляецца не апошнім інструментам у працы вучоных. Падрабязная фіксацыя ўсяго, што адбываецца навокал, уваходзіць у абавязкі экспедыцыйнай групы. Шмат увагі было нададзена візуальным сведчанням і на выстаўцы «Беларусь у Антарктыцы». Апроч іншага арганізатарамі была зладжана дэманстрацыя слайд-шоу з найлепшымі і найцікавейшымі фотаработамі супрацоўнікаў антарктычных экспедыцый.

Да Дня абароны дзяцей



М. Будчанін «Дзеці Зямлі супраць вайны»

Сярод усіх тых урачыстасцей, якія адбыліся ў розных кутках сталіцы 1 чэрвеня, у Міжнародны дзень абароны дзяцей, вылучаецца адкрыццё тэматычнай выстаўкі ў галерэі кінатэатра «Цэнтральны». Праект «Да Дня абароны дзяцей» рэалізуецца ў рамках даўняга і плённага супрацоўніцтва ўстаноў з народным фотаклубам «Мінск». Менавіта архівы самадзейнага калектыву імя Яўгена Казюлі паслужылі крыніцай для папулення актуальнай экспазіцыі. У кінатэатры ўпэўнены, што фотаклуб «на працягу ўсёй сваёй творчай гісторыі з 1960 года паказваў глядачу непаўторны свет дзяцінства».

Галоўная мэта выставачнага праекта — звярнуць увагу глядачоў на праблемы дзяцей. «Захаванне міру ва ўсім свеце, увагі і любові да дзяцей — абавязковыя ўмовы існавання нашага жыцця на планеце», — падкрэсліваецца ў прэс-службе кінатэатра. Свае работы для экспазіцыі ахвяравалі такія аўтары, як Аркадзь Бірылка, Юрый Бірукоў, Аркадзь Булва, Надзея Дзегцярова, Анатоль Дрыбас, Ігар Калашнікаў, Валерый Козуб, Лана Красікава, Сяргей Мілюхін, Аляксандр Рабцэвіч, Людміла Сідзенка, Віталі Ціхаміраў, Валяцін Ульянкін і многія іншыя вядомыя творцы. Выстаўка дзейнічае да 26 чэрвеня.

Смак жыцця

Днямі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі стартаваў яшчэ адзін прыкметны фотапраект на важную тэму — 2 чэрвеня ў галерэі «Панарама» адкрылася фотавыстаўка «Смак жыцця». Яна прымеркавана да 25-годдзя з дня заснавання РНПЦ дзіцячай анкалогіі, гематалогіі і імуналогіі. І гэта не карпаратыўная справаздача, як можна падумаць, а паўнаватарскі мастацкі праект — аб адчужэнні, адзіноце, але ў той жа час і аб падтрымцы, веры ў людзей, «аб прыгажосці чалавека, які праходзіць курс хіміятэрапіі».

Наведвальнікам прапануюцца 13 фотагісторый пацыентаў РНПЦ дзіцячай анкалогіі, гематалогіі і імуналогіі. Лізавета Балабан, Яраслаў Ткачоў, Міраслаў Шаўчук, Мілана Абрамовіч, Хабіба Каландарава і іншыя героі распавядаюць аб прыняцці сябе і перамен у сваёй знешнасці, выкліканых хіміятэрапіяй, аб цяжкасцях



50 імгненняў

У рамках святкавання 140-годдзя з дня нараджэння айчыннага класіка Якуба Коласа ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі пісьменніка 9 чэрвеня пачала работу часова экспазіцыя «50 імгненняў: фотакроніка жыцця народнага паэта Беларусі Якуба Коласа». Выстаўка прапануе наведвальнікам нанова адкрыць для сябе асобу беларускага песняра. Паўсотні партрэтаў класіка — ад першай вядомай фатаграфіі Канстанціна Міцкевіча, зробленай у 1901 годзе ў Нясвіжы, і да здымка 1956 года, калі пісьменнік памёр — ствараюць своеасаблівы фоталетапіс не толькі яго самога, але і сучаснай яму эпохі.

Асоба класіка беларускай літаратуры заўсёды збірала вакол сябе розных таленавітых творцаў, да яго ўвесь час імкнуліся людзі, супараўнальныя па маштабе. Так, некаторыя моманты з жыцця народнага паэта былі адлюстраваны і ў фотаработах вядомых аўтараў свайго часу. Сярод прадстаўленых у экспазіцыі партрэтаў Якуба Коласа вылучаюцца, напрыклад, выкананыя Генрыхам Фрыдам, Рыгорам Вайлем, Майсеям Напельбаўмам, Зянонам Паўлоўскім. Маюцца на выстаўцы і здымкі, зробленыя сябрамі і блізкімі пісьменніка — Міхасём Лыньковым альбо малодшым сынам Міхаілам Міцкевічам.



Ілья ПЕЎЗНЕР:

«Мастацтва — лакаматыву ўсяго ў грамадстве»

Усялякая творчасць ёсць па сваёй сутнасці малітва, усялякая творчасць накіравана ў вуха Усвышняяга, гаварыў Іосіф Бродскі. З гэтага пункту гледжання наш герой дакладна пачуў, бо выяўляецца ў некалькіх відах творчасці: музычнай, мастацкай, літаратурнай. Ілья Пёўзнер — таленавіты спявак, артыст Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, з 1988 года ўдзельнічаў ва ўсім яго оперных пастаўках. З гастроліямі наведваў такія краіны, як Англія, Германія, Іспанія, Італія, Бельгія, Нідэрланды, Ізраіль, Туніс, Тайланд, Бразілія, Швейцарыя, Кіпр, Эстонія, Літва, Расія. Летась Ілья Пёўзнер быў удастоены дзяржаўнай узнагароды — медала Францыска Скарыны. Адсвяткаваўшы 60-гадовы юбілей, ён усё яшчэ па-дзіцячы шчыры, адкрыты і ўражвае вялікім творчым патэнцыялам, які паспяхова рэалізоўвае: акрамя таго, што спявае, прытым пранікнёна, душашчыльна, яшчэ і выразае па дрэве і... піша. Летась пачыла свет яго «Нясумная кніжка, або Запіскі бывалага артыста» («Нескучная кніжка, или Записки бывшего артиста»), якая прадстаўляе аўтара не толькі як шматграннага музыканта, але і як тонкага назіральніка за жыццём. Як у адной асобе спалучыць розныя творчыя іпастасі? Пра гэта — у нашай гутарцы.

— Ілья Рыгоравіч, у вас выразны, экспрэсіўны, моцны голас. Пэўна, на канавана было стаць спеваком?

— Здзівіцеся, але ў музыку я прыйшоў ад сахі. Мая першая прафесія — настаўнік працы і чарчэння. У роднай Оршы для паствуплення быў выбар толькі трох кірункаў: чыгуначны, тэхналагічны і педагогічны. У дзяцінстве я добра маляваў і марыў стаць мастаком. Можна, бацькавы гены? Бацька Рыгор Іосіфавіч Пёўзнер быў адным з найлепшых фатографу горада, карыстаўся аўтарытэтам. У 17 гадоў дэбавольцам з братам Васем пайшоў на фронт. Дзядзьку Васю ў баі параніла так, што яго адразу камісавалі. А бацька дайшоў да Прагі: пасля Берлінскай аперацыі была яшчэ Пражская. Акрамя ваенных узнагарод, у прыватнасці ордэна Чырвонай Зоркі і іншых, быў адзначаны і за працоўныя заслугі ордэнам «Знак Пашаны». У фатографічнай справе ён перавыконваў планы: здымаў у загсе, школах, калгасах. Мама ў мяне леныградка, перажыла блакаду, яе бацька ваяваў на леныградскім фронце, быў цяжка паранены і ўсё астатняе жыццё правёў у шпіталі. Мама спявачка, паспяхова скончыла Санкт-Пецярбургскае музычнае вучылішча імя М. Рымскага-Корсакава і магла паступаць у кансерваторыю, але выйшла замуж і з'ехала ў Оршу.

— Значыць, музычны шлях пракла-ла мама...

— Не ўсё так проста. Аднойчы да нас у Оршу прыехала група выкладчыкаў малявання са школы І. В. Ахрэмчыка выяўляць таленавітых дзяцей. Сабралася вельмі шмат здольных хлопцаў і дзяўчат. З іх выбралі 5 чалавек. І я аказаўся ў іх ліку! Потым бацька прывёз мяне на ўступны экзамен у Мінск. Падчас нацюрморта да мяне падыходзіць настаўнік і кажа: «Чаму ў вас фіранка зялёная». «А якая яна?», — пытаюся. «Карычневая!». Аказалася, я не бачу адценняў зялёнага. Мяне забракавалі. Я закінуў усе фарбы. Гэта першае цяжкае выпрабаванне ў жыцці. Але ў 16 гадоў вярнуўся да мастацкай творчасці. Брат мне падарыў маленькі наборчык для разьбы па дрэве, і я захапіўся. Выразаў маскі, якія тады былі ў модзе. Цяпер гэта маё хобі. Праўда, на яго не заўсёды хапае часу. Але ж у мяне засталася шмат цікавых скульптур, многа раздзю, падарыў. Можна, гэтым захапленнем я абавязаны сваёй першай прафесіі — настаўнік працы і чарчэння, — якому атрымаў, скончыўшы з чырвоным дыпломам Аршанскае педагогічнае вучылішча. За выдатную вучобу стаў адным з першых, хто мог выбіраць зармеркаванне, а ў выніку прыйшоў апошні, бо ў нас была традыцыя саступаць дзяўчатам. У выніку я апынуўся ў глыбінцы — Астравенскай васьмігадовай школе Сянінскага раёна Віцебскай вобласці. Веў працу, чарчонне, маляванне, фізкультуру і географію. Туды аўтобусы не хадзілі, глухаман такая, што пехатою трэба было дабрацца 9 км ад Багушэўска. З той школы мяне, дарэчы, не хацелі адпуская: адзіны мужчына. Помню, сямяра дзяўчат-настаўніц жылі ў адной хаце з печкай, а мне выдзелілі памішканне, дзе раней быў склад.

— Не пужалі спартанскія ўмовы?

— Не. Менавіта там я пачаў тварыць. Першы мой верш і песня прысвечаны ўводу нашых войскаў у Афганістан. На мяне гэта зрабіла вялікае ўражанне, асабліва калі я пачуў гісторыю пра віцебскую дывізію, якая адной з першых была накіравана ў гэтую далёкую краіну. Песню я потым спяваў афганцам, калі сястра з мужам-афіцэрам служылі ва Узбекістане. Гітара першы раз мне трапіла ў рукі гадоў у 12, сярбар даў паіграць, дык я яе не выпускаў з рук: хацелася збіраць акорды, пад якія нараджаліся словы.

— Ваша «Нясумная кніжка, або Запіскі бывалага артыста» складаецца, як вы самі пазначылі, з такіх інгрэдыентаў: тэатральныя байкі, сцэнікі з жыцця, дзіцячыя лепет, эпіграмы, мініяцюры, вершы. Прызнаюся, да кнігі хочацца вяртацца зноў і зноў: прыцягвае жывы, неайгранны гумар і імправізацыйнае абыходжанне са словам, што сведчыць пра ваш літаратурны талент...

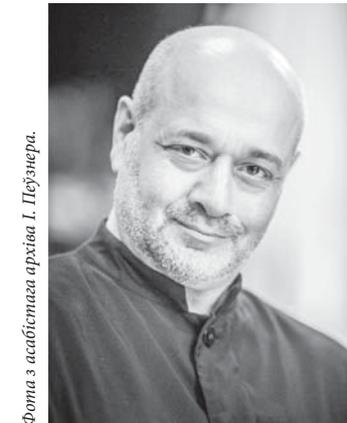
— Папраўдзе, я не падазраваў, што маю гэтыя здольнасці. Натхніўся — уражанні папрасіліся на паперу. Як з вершам «Аднойчы ў Яд-Вашэме». Яд-Вашэм — гэта музей Халакосту пад Іерусалімам, дзе ёсць помнікі, якія моцна склапаюць душы. Уражвае таксама аляя праведнікаў, дзе шмат беларусаў, палякаў і іншых, тых, хто выратаваў яўрэяў ад акупантаў. У гонар кожнага пасаджана дрэва. Запомнілася там прыгожая дзяўчына, якая стаяла і чытала кніжку, прыхільніўшыся да сцяны, а побач — вільзная вінтоўка, што была значна вышэй за дзяўчыну. Мяне гэта так зачэпіла, што вырашыў зрабіць такую скульптуру, а ў выніку атрымаўся верш «Аднойчы ў Яд-Вашэме». Ён быў надрукаваны, дарэчы, у часопісе «Нёман».

— Уражанні адразу ўвасабляюцца ў творчасць?

— Не заўсёды. Доўга можа выпсываць. Бывае недарэчнае гадзі, а бывае — увогуле немагчыма закончыць. Адно слова не можаш знайсці — і ўсё прапала. Неаднаразова вяртаешся і столыкі ж разоў кідаеш. Саспявае штосьці новае, пра тое ўжо забываеш. Спрабаваў пісаць па-беларуску, але не хапае адукацыі. Ды адчуў, наколькі наша мова прыгожая і выразная, зачароўвае неверагоднай арганічнасцю. Асабліва зразумёў гэта, паглядаўшы яшчэ за савецкім часам фільм «Люді на балочце». Калі пішаў сам, пачынаеш разумець усю прыгажосць мовы: так, як па-беларуску, твая думка не прагучыць ні на якой іншай мове. А ўвогуле, бывае, доўга шукаеш патрэбнае слова, перабіраеш дзясяткі варыянтаў, але ні адзін з іх не дае дастатковай вагі радку, які павінен быць моцны — інакш нельга.

— Пакуты творчасці прыемныя?

— Канечне! Вельмі! Інакш людзі не пісалі б. Гэта і прыемна, і цікава. Дарэчы, ўся мая «Нясумная кніжка...» напісана ў грымёрцы. У перапынках артысты займаюцца хто чым, а я пішу. Прытым люблю алоўкам: не спадабалася — выцёр, дадаў, памяняў. І, што самае цікавае, у любой справе так: калі займаешся чымсьці



Фота з асабістага архіва І. Пёўзнера.

сур'эзна, адкрываецца якісьці канал. І пачынае паступаць інфармацыя. Вось Жванецкага аднойчы дзяўчынка спытала: «Што мне рабіць: я таксама хачу пісаць, як вы». — «Завядзі сшытак і запісвай», — адказаў ён. Як ні банальна, вось з гэтага варта пачынаць. Нават часам можаш не ўяўляць, як пісаць, што... А бярэш у рукі алоўка, дакранаешся да паперы... І ідзе падключэнне. Усё звязана з метафізікай.

— А можа, гэта праява чагосьці боскага? Дарэчы, Бог жа спасцігаецца і праз мастацтва?

— Відома! Але часта чалавек абмяжоўваецца догмамі, абрадамі. Я, напрыклад, веруючы, але не набожны. Хоць прытрымліваюся веры продкаў, вывучаю розныя рэлігіі, яны ўсе аб адным і тым жа. Наш свет абмежаваны ў боскай прысутнасці. Ён заключаны ў масу сфер, а Бог — магутная энергія — быццам дзесьці па-за сферамі. Усе душы звязаны паміж сабой і вышэйшым розумам, любы пасыл душы і чалавечая думка не знікаюць. У душы кожнага ёсць часцічка Бога. І мастацтва дапамагае ўбачыць гэта. Ёсць людзі-праведнікі. Чаму яны заўсёды прыемныя ў зносінах, да іх цягнуцца? Бо ў іх гэтая боская энергія. Па сутнасці, праведніком можа стаць любы, хто нясе надзею, веру і любоў.

— А як жа ўсё-такі вы прыйшлі ў музыку?

— Парадокс, але я хацеў паступаць па слядах брата ў БПІ, але аднойчы выпадкова ўбачыў у газете «Знамя юности» маленькую аб'яву: «Набіраюцца падрыхтоўчыя курсы вакальнага аддзялення кансерваторыі». Усё кінуў і паехаў на праслухоўванне. А я ж ад сахі: ні нот, ні музыкі — толькі голас. Са мною паступалі вельмі адукаваныя людзі. І калі Тамара Ніжнікава аб'яўляла вынікі, мне сказала: «Вы ў нас вучыцца не зможаце: няма першапачатковай музычнай адукацыі». Я вельмі засмуціўся. Думаю: «Не дык не!» І тут мяне ў калідоры за руку схвапіў Адам Мурзіч, сёння вядомы мастацкі кіраўнік Музычнага тэатра. Ён падрыхтаваў шмат выдатных спевакоў, вельмі калаціўся пра сваіх выхаванцаў: калі трэба — у Адэсу вазіў, у Піцэр... «Прыходзь да мяне ў вучылішча, я цябе падрыхтую, і паступіш!» — прапанаваў ён. А я ў песімістычным настроі не хацеў нават слухаць. А праз пару дзён перадумаў, вырашыў пайсці. Але прызьвіны ўзрост. Прыйшла павестка ў армію. Трэба служыць. «Прыйдзеш да мяне пасля арміі», — падбэдзёрыву Мурзіч. І вось я адслужыў, дэмабілізаваўся вясенню, паўгода ў Оршы працаваў на дзіцячай турбаце, веў гурткі. А вясной прыехаў, паступіў. І пачалася ў 24 гады мая музычная кар'ера. Адвучыўся ў вучылішчы ў Мурзіча тры гады. Якраз тым часам да нас прыехала наш куратар з Масквы, народная артыстка РСФСР, знакамітая оперная спявачка Наталія Шпілер. Для яе падрыхтавалі канцэрт, дзе выступіў і я з артыста Гразнога. Я ёй вельмі спадабаўся. І мне загалчык

вакальнага аддзялення прапанаваў з трэцяга курса вучылішча перайсці ў кансерваторыю. Але я адмовіўся і вырашыў застацца ў вучылішчы яшчэ на год, бо там мне вельмі падабалася. Скончыў чацвёрты курс, узяў першае месца на рэспубліканскім конкурсе. Аднойчы Адам Мурзіч запрасяў у вучылішча паслухаць сваіх вучняў народнага артыста СССР Аркадзя Маркавіча Саўчанку. Калі ён пачуў мяне, вырашыў узяць у свой клас. І, такім чынам, мяне з паступленнем у кансерваторыю ў мяне ўжо не было.

— Так вырашыўся лёс — стаць на прафесійны музычны шлях...

— Без сумневу. Чалавек — істота, дзеля якой гэты свет створаны, і ён адзіны мае права выбару. І я, назіраючы сваё жыццё з вышняй гадоў, вывёў такую формулу і адлюстраваў у вершы:

*В этой точке — здесь и сейчас
Я есть совокупность моих решений,
Выбор которых тысячи раз
Осуществлять под грузом сомнений.*

Такім чынам, лёсаў у чалавека вялікае мноства. Усё залежыць ад таго, куды скіруеш. Толькі ад цябе залежыць. Кожнаму даецца шанс. Але часам замінае страх, асцярога, нерашучасць, лянота... За сваю музычную кар'еру я спяваў Гразнога, Баргала (побач са знакамітым Чарнабаевым), Ібн Хакія і шэраг іншых вядучых партый. У Англіі паўтара месяца выконваў партыю Калена, а ў Бельгіі і Нідэрландах — адзін без замены Альцэндора Бенуа ў «Багеме» Пучыні. Вельмі люблю буфанаду, дзіцячыя спектаклі і драматычныя ролі. Лірыка мяне не надта прыцягвае.

— Прыгожы голас — гэта дар альбо яго можна напрацаваць трэніроўкамі?

— Можна напрацаваць. Але трэба мець здольнасці ад прыроды. Потым вызначыцца, у які бок развівацца. Карацей, школа і практыка, 50 на 50. У Германіі на гастролях у нас быў цудоўны тэнар, які расказваў, што пачынаў як бас, потым стаў барытонам, а ў выніку — тэнарам, але гэта ўнікальны выпадак (*смаяцца*)! Часта чалавек з меншымі здольнасцямі дабіваецца большага дзякуючы мэтанакіраванасці і працавітасці. Многім у вакальным майстэрстве я абавязаны свайму настаўніку Якаву Яфімавічу Нізоўскаму. Вучыўся ў яго 15 гадоў! Нягледзячы на тое, што ў мяне былі такія цудоўныя педагогі, як Адам Мурзіч і Аркадзя Саўчанка, сапраўдным спеваком я стаў дзякуючы Якаву Нізоўскаму. Правільнае дыханне, пасыл гук... Ён вучыў цікава: «Слухай вяланчэль, як цягнуцца гук». Нізоўскі мне як бацька. У маладосці ён разам з іншымі таленавітым хлопцамі і дзяўчатамі, сярод якіх была, напрыклад, канцэртмайстар нашага тэатра Ларыса Талкачова і шмат іншых вядомых спевакоў, займаўся ў студыі Руф Саламонаўны Вайн, яна скончыла Неапалітанскую каралеўскую кансерваторыю яшчэ да рэвалюцыі. Нізоўскі ўзяў у яе ўнікальнае італьянскае вакальнае школу. У яго доўга захоўвалася накіраванне Руф Саламонаўны Вайн у Маскоўскую кансерваторыю на прафесарскую пасаду, падпісаная Луначарскім, але лёс распарэдзіў інакш. Ды гэта зусім іншая гісторыя.

— Вы маеце дачыненне да музыкі, літаратуры, малявання. Мастацтва дапамагае стаць больш гарманічнай асобай?

— Мастацтва — гэта лакаматыву ўсяго ў грамадстве. Бо толькі там, дзе высокі ўзровень мастацтва, — высокі ўзровень навукі, прамысловасці, арміі. Нездарма выдатныя вучоныя былі вельмі адухоўленымі людзьмі. Возьмем для прыкладу Эйнштэйна, Леанарда да Вінчы. Апошні ставіў жывапіс вышэй за навуку. Мастацтва важнае і ў спасціжэнні свету. Не будзе мастацтва — не будзе нічога ў краіне, мастацтва першачарговае.

Гутарыла Наталля СВЯТЛЮВА

Цяжка паверыць, але гэта так: усяго на свеце каля 1,5 мільёна відаў жывёл. І зусім ужо неверагодна, што самая маленькая сямка іх у даўжыню памерам усяго 3—5 см, хоць рэдка дасягае і 8 см. Называецца яна ланцэтнікам. Распаўсюджана ў Атлантычным акіяне, Міжземным і Чорным морях. Займае прамежкавае становішча паміж пазваночнымі і беспазваночнымі. Гэта першым устанавіў Аляксандр Кавалеўскі. Да яго ж усе былі перакананы, што ланцэтнік — рыбка.

і яго слугі падарожнічалі па нябёсах на кракадзіле. З-за доўгага падарожжа ён знясілеў і памёр. Калі труп згінуў, з яго выйшла мноства ланцэтнікаў. Іх падарожнікі назвалі вэньчан'юй. Гэта значыць — рыбка бога літаратуры.

А ў Неапалі, ловячы яго і прэпаратыруючы, высветліў, што гэта — ніякая не рыбка, а мініяцюрная жывёла. Пасля ўзяўся за напісанне «Гісторыі развіцця ланцэтніка». Заканчваў тэкст у Пеяярбургу. 9 снежня 1865 года твор выйшаў асобнай кнігай. Абарона праходзіла 10—20 снежня. Аляксандру Ануфрыевічу прысвоілі званне магістра заалогіі. Гэта адпавядае сённяшніму кандыдату навук.

Навукоўцы лічылі іх «сваякамі» блізкіх ім малюскаў. Таксама двухстворкавак.

Але ў Боне яму не пашанцавала. Канечне, гэта не нямецкі Бон, а невядлікі алжырскі гарадок. З каралёрамі не дамовіўся. Перабраўся ў Ла-Каль. Там з ім не толькі агульную мову знайшоў, але і пасябраваў. Выходзілі ў мора ў любое надвор'е. Матэрыялаў для даследаванняў сабралі больш чым дастаткова. Кавалеўскі ўпэўніўся, што лічынкі плечаногіх не падобныя да лічынкі малюскаў. Больш нагадваюць кольчатых чарвякоў.

Здыкуючы Ілью Мечнікава ўладкаваўся ў Новарасійскі ўніверсітэт у Адэсе. Па-ранейшаму любіў выязджаць у навуковыя камандзіроўкі. Пачынаючы з 1860 года

Як «залатая рыбка» жывёлай стала

Каму рэвалюцыя, каму вучоба

Родам Аляксандр Ануфрыевіч з сяла Шусцяныцы колішняга Дынабургскага павета былой Віцебскай губерні (цяпер Прэйльскі раён Рэспублікі Латвія). Часам месцам яго нараджэння называецца і маёнтак Воркава. З'явіўся на свет 19 лістапада 1840 года. Бацька яго быў дробнапалесным шляхціцам-каталіком. А як раней? Калі хто каталік, то, значыць, — паляк. У сапраўднасці Ануфрыі Кавалеўскі быў беларусам. Ды і сыноў сваіх Аляксандра і Уладзіміра хрысціў па праслаўным звычай.

Пачатковую адукацыю яны атрымалі дома. Па некаторых звестках Аляксандр нейкі час вучыўся і ў прыватным пансіёне. У 1865 годзе, маючы добрую падрыхтоўку, паступіў адразу ў трэці клас Корпуса інжынераў шляхоў зносін. Паддаўся на ўмовы бацькі, бо прафесія чыгуначніка становілася ўсё больш перспектыўнай. Аднак праз тры гады з Корпусам развітаўся. Выбраў прыродазнаўчае аддзяленне фізіка-матэматычнага факультэта Пеяярбургскага ўніверсітэта.

Правучыўся толькі год. Прычына — узмацніліся студэнцкія хваляванні. Многім рэвалюцыйнай барацьба падабалася. Ён жа быў перакананы, што кожны павінен займацца тым, ад чаго большая карысць грамадству. Гэтую карысць бачыў у служэнні навукі. На яго думку, у Пеяярбургскім ўніверсітэце для заняткаў адсутнічалі спрыяльныя ўмовы.

На што падштурхнуў... таракан

Паехаў у Германію, дзе паступіў у Гейдэльбергскі ўніверсітэт, у якім вучыўся да канца 1861 года. Хацеў стаць хімікам, захапіўся распрацоўкай спектральнага аналізу. Але як хутка захапіўся, так хутка і астыў. Пераехаў у Цюбінген. Тры семестры ў мясцовым ўніверсітэце вывучаў мікраскапічную будову розных прадстаўнікоў жывёльнага свету. Потым вярнуўся ў Пеяярбург, каб прадоўжыць заняткі ва ўніверсітэце, які некалі пакінуў. Вызначыўся і з тэмай кандыдацкай дысертацыі. У сённяшнім разуменні гэта штосыці накітавалі дыпломнай работы. Тэма, як на першы погляд, нечаканая: «Анатомія марскога таракана і пералік ракападобных, якія сустракаюцца ў водах Санкт-Пеяярбургскай губерні». Ды ў навуцы нічога выпадковага няма.

Вясной 1863 года здаў дзяржаўныя экзамены. А 25 лістапада атрымаў афіцыйнае пацвярджэнне аб наданні яму вучонай ступені кандыдата прыродазнаўчых навук. Дысертацыя атрымалася грунтоўнай. У ёй выказаў смелае меркаванне аб наяўнасці клапанаў у сэрцы марскога таракана. На такую нечаканую выснову яго падштурхнуў сам... марскі таракан, калі вучоны ўвёў у яго крывяносна-сімстэму ін'екцыю клеавай масы. Пазней і іншыя вучоныя пайшлі такім шляхам.

Здавалася б, ва ўніверсітэце і працаваць. Аднак ён ужо зацікавіўся ланцэтнікам, збіраўся ехаць у Неапаль. Для гэтага патрэбны немалыя грошы. Палічыў — даючы прыватныя ўрокі, можна зарабіць больш. Потым стаў хатнім настаўнікам у доме члена Дзяржаўнага савета Расіі І. Якабсана.

Першы ў шэрагу першых

Паездку да Міжземнага мора ажыццявіў у пачатку 1864 года. На той час таксама быў перакананы, што ланцэтнік — рыбка. Толькі не простая, а «залатая». А яшчэ называў яе «дудоўнай». Магчыма, і ведаў, што ў кітайскай міфалогіі ланцэтнікі — любімыя персанажы. Упершыню яны згадваюцца яшчэ ў VII ст., калі валадарыла дынастыя Тан. Бадай, чуў і цікавую легенду пра іх. Паводле яе, Бог літаратуры Вэньчан

Выпадак у прыродазнаўчых навук рэдкі. Праца маладога даследчыка зрабіла ў навуцы сапраўдны пераварот. Кавалеўскі даказаў, што ланцэтнікі — увогуле самастойная група арганізмаў. Яны ўтвараюць сярод так званых хордавых жывёл пераход да найвышэйшага іх падтыпу, да пазваночных. Вучоны апынуўся ў першых шэрагах сучасных яму эмбрыёлагаў.

Марыў аб новай паездцы на поўдзень. Аднак паўстала ранейшае пытанне: дзе ўзяць грошы? Пачаў пісаць падручнік. Балазе, малодшы брат Уладзімір займаўся выдавецкай дзейнасцю. Разам з іншымі кнігамі выпускаў і «Бібліятэку кароткіх падручнікаў па ўсіх галінах прыродазнаўства». Яе ў 1866 годзе і папоўніў «Кароткі падручнік заалогіі» Аляксандра Ануфрыевіча.

Звычайна ён абыходзіўся мінімальным аб'ёмам. Нават доктарская дысертацыя заняла ўсяго 40 старонак. Затое зацікавіла навуковую грамадскасць ужо толькі сваёй тэмай: «Анатомія і гісторыя развіцця *Phoronis*». Гэты чарвяк адносіцца да ніжэйшых арганізмаў у сваёй групе. Звесткі пра яго былі вельмі скупыя. Дапоўніўшы іх, ён шмат у чым стаў першапраходцам. 20 лютага 1867 года яму прысвоілі вучоную ступень доктара заалогіі. Праз некаторы час разам з Мечнікавым атрымаў Бэарзкую прэмію. Гэта было першае прысуджэнне прэміі імя знакамітага эмбрыёлага.

Праўдалюб не кожнаму люб

Увогуле, 1867 год стаў для Аляксандра Ануфрыевіча асабліва плённым. У перакладзе на нямецкую мову выйшла кніга «Гісторыя развіцця ланцэтніка». У аснове яе — галоўныя палажэнні яго магістарскай дысертацыі. У гэтым годзе, таксама па-нямецку, пачыла свет і калектыўная праца, прысвечаная лабудове нервовай сістэмы галаваногіх малюскаў. Адным з аўтараў яе быў і Кавалеўскі. 1867-ы прынес яму і сямейнае шчасце. Павянчаўшыся, 8 мая з жонкай Таццянай Кірылаўнай накіраваўся ў Неапаль.

Перад паездкай згадзіўся стаць прафесарам заалогіі Казанскага ўніверсітэта, таму вярнуўся да пачатку навучальнага года. Дарэчы, ён стаў і адзіным. Не склалася з кіраўніцтвам. Не стала ва ўніверсітэце і грошай на даследаванні. Таму ў жніўні 1869 года стаў прафесарам Кіеўскага ўніверсітэта.

Мара ці не кожнага біёлага — паехаць да Чырвонага мора і пазнаёміцца з яго ўнікальным жывёльным і раслінным светам. Па дапамогу звярнуўся ў Таварыства прыродазнаўцаў. Прашаму дапамаглі ахвотна. Яго імя ўжо гаварыла само за сябе. Размясціўся з сям'ёй у невядлікім арабскім паселішчы Тор на заходнім беразе Сінайскага паўвострава, у паўночнай частцы Чырвонага мора. Тут знаходзіцца знакаміты каралывыя рыфы. Сярод іх жыло нямала розных арганізмаў. Аднак знайшоў, паводле яго прызнання, толькі «двух ці трох цікавых звяркоў». Напаткаў і новую жывёлу. Яна была блізкая да так званых вейкавых чарвякоў.

Частку сабраных матэрыялаў аддаў аднаму з калег па ўніверсітэце. І дарэмна... Вяртаць іх той не збіраўся. Аляксандр Ануфрыевіч публічна абвінаваціў яго ў крадзяжы. «Пакрыўджаны» апалчыўся супраць яго. Знайшліся і ахвотныя стаць на абарону гэтага нядабрабумленага супрацоўніка. Праўдалюбаў не любяць, а ён часам не змоўчваў і там, дзе можна было б прамаўчаць.

Бон, ды не той

У 1873 годзе зноў паехаў да Міжземнага мора. Каб зменшыць выдаткі, накіраваўся без сям'і. Збіраўся ажыццявіць адну з даўніх сваіх мар. Не першы год яго цікавілі так званыя плечаногія. Гэта арыгінальныя жывёлы, пакрытыя двухстворкавай ракавінай.



Аляксандр Кавалеўскі

і да 1901-га ў агульнай колькасці яны склалі 12 гадоў, ці 141 месяц. Жыў ва ўласным доме на вуліцы Разумоўскай. Раён называўся Малдаванка. Адно кепска — было далекавата ад мора. Дый вуліцу не збіраліся брукваць. Каб хутчэй дабрацца ў цэнтр, купіў каня. Для даследчыцкай работы абсталяваў хатнюю лабараторыю.

Эх вы, «коні»! Студэнты-«коні»

У клопатах забыў, што 25 лістапада 1888 года ў яго — зямляная дата. Напомнілі калегі па працы і студэнты. Гэта ж 25 гадоў таму афіцыйна атрымаў пацвярджэнне ступені кандыдата прыродазнаўчых навук. А розныя ўрачыстыя мерапрыемствы не любіў. Папрасіў, каб ніякіх афіцыйных віншаванняў. Толькі было позна. Запрасілі ў актывую залу на ўрачыстае пасяджэнне Таварыства прыродазнаўцаў. Непрыкметна знікнуць пасля яго не ўдалася. Паабал параднай левыцы сталі студэнты. Яны занялі ўсю яе даўжыню. У руках трымалі запаленыя паходні.

Не спыняючыся, кінуўся да выхаду. Студэнты — следам. На шчасце, убачыў рамнікі. Сходу ўскочыў у экіпаж. Папрасіў як мага хутчэй везці на Малдаванку. Той вельмі здзіўся, што следам нясуцца маладыя людзі з запаленымі паходнямі. Але ўзяўся выконваць просьбу. Ды з гэтага нічога не атрымалася. Некалькі студэнтаў забеглі наперад коней. Выпраглі іх, а пасля «упрагліся» самі. — Ура! — закрычалі яны.

Спяваючы студэнцкі гімн, павезлі Кавалеўскага на Разумоўскую вуліцу. Прахожыя толькі раскрывалі раты ад убачанага. У дом любімага выкладчыка студэнты ўнеслі на руках. Назаўтра раніцою Аляксандра Ануфрыевіча выклікалі да губернатара, каб патлумачыць, як гэта ўсё адбылося. Канешне, упэўніліся, што ніякай яго віншання няма. Гэта не адзінае выпадка любові студэнтаў да яго. У Іене яны нават склалі песню на нямецкай мове. У ёй апісвалася і развіццё ланцэтніка.

У студзені 1889 года здароўе Аляксандра Ануфрыевіча нечакана пагоршылася. Спачатку забалела спіна, пасля — галава. Відаць, перанёс мікрансульт. Крыху паправіўшыся, па-ранейшаму працаваў шмат. У 1901 годзе наведваў Прынцавыя астравы ў Мармуровым моры. Прывёз шмат матэрыялаў для далейшых даследаванняў. У Пеяярбург вярнуўся ў верасні. Абдумваў падрабязнасці паездкі на Яву, пра якую марыў даўно.

Па пытаннях работы Севастопальскай біялагічнай станцыі 19 лістапада 1901 года накіраваўся на прыём да міністра народнай адукацыі. Аднак гутарку ў яго завяршыць не паспёў. Раптам закружылася галава. Страчваючы прытомнасць, толькі змог сказаць: «Дахаты...» Пасля гэтага асунуўся з крэсла. У сябе так і не прыйшоў. Урачы змагаліся за яго жыццё тры дні. Памёр 22 лістапада 1901 года.

Простыя рэчы

Стан абсалютнага шчасця

Святлана Фадзеева — папулярны аўтар дзіцячых кніг. «У дзяцінстве я належала да тых дзяўчынак, якія не бяруць на прагулку чарапашку, прапа- нуючы іншым правесці на трываласць яе панцыр, не купляюць хамікаў у найбліжэйшай заакаме і не носяць іх па двары як здабыты трафей на рад- касць суседскім хлопцам і на бяду згаданаму грызуну, не зрываюць упадабаныя кветкі, каб сплясці сабе вянок. Наадварот, вырасці моцнай, здольнай змяніць свет і дапамагчы ўсім, хто мае ў тым патрэбу, — вось што было маёй запаветнай марай», — расказвае Святлана пра сябе. Што дапамагае ажыццяўляць гэтую высакародную мэту, дзе пісьменніца знаходзіць натхненне для творчасці — пра гэта сённяшняя гутарка з ёю.



Фота з асабістага архіва С. Фадзеевай.

— Святлана, цяпер вы працуеце над кнігай пра найвышэйшую кропку Еўропы — Эльбрус. І выступаеце як аўтар не толькі тэксту, але і ўнікальных фотаздымкаў, зробленых на вышыні ў экстрэмальных умовах. Раскажыце, што натхніла на працу, аб чым кніга?

— Люблю вандраваць, марыць. Хацела расказаць чытачам сваю гісторыю пра тое, як мары становяцца явай, а таксама пад- казаць дарогу да мары, якая падаецца нездзісьняльнай. Так, шлях да любой мэты пачынаецца ўнізе. Вяршыняй гары, вашага асабістага піка можа быць што заўгодна, што для вас з'яўляецца важным, патрэб- ным, да чаго вы імкніцеся ўсёй душой.

Нарадзілася і вырасла я ў паўднёвым горадзе Растове-на-Доне, сталіцы Паў- ноchnага Каўказа. У маім краі мноства горных маршрутаў: ад даволі простых, накіраваных на Архыз (горны раён Карачаева- Чаркесіі) — аднаго з самых малюнічых месцаў Заходняга Каўказа, да найскла- данейшых перавалаў, цяснін і вяршынь у Безенгі (найвышэйшая частка Цэнтр- альнага Каўказа).

На напісанне кнігі «Эльбрус.5642» на- тхнілі французскія сябры-пісьменнікі і кале- гі, заўзятыя вандрунікі, калі слухалі мае расповеды, глядзелі ўнікальныя здым- кі. «Патрэбна абавязкова адкрыць чы- тачам усю свету прыроду і прыгажосць Каўказа і яго сімвал Эльбрус, падзяліць- ся сваімі ведамі, назіраннямі, кагосьці

перасцерагаць, кагосьці натхніць, прычым не толькі на ўзыходжанні, але і на шлях да мары», — казалі яны. Калі ў мяне атры- маецца зрабіць частку з пералічаных, як аўтар я буду шчаслівай. Заўжды задаю сабе пытанне: «Што чытач вынесе пасля прачытання той ці іншай кнігі?» — і адчу- вала адказнасць за свой тэкст.

А ўвогуле, я не аматар узыходжанняў на горы дзеля нейкай мэты — спарт- тыўнага разраду, матэрыялу для кнігі ці яшчэ чагосьці. Заўжды знаходжуся ў асаблівых стасунках з гарой, нала- джваю з ёй кантакт. Зазвычай пазбягаю словазлучэнняў «скарпычы вяршыню», «узбегчы на гару». Любая гара для мя- не — такая ж частка прыроды, усяго жывога, з чым мы павінны навучыцца жыць у згодзе і гармоніі. Трэба ставіцца да гор з павагай, нічога не псаваць па даро- гзе да іх, забіраць з сабой смецце нават з найскладанейшых частак. Гляджу на гару, як і на ўсю прыроду, не зверху ўніз, а з працягнутай па-сяброўскай рукой. Тут — раўнапраўныя партнёры, сябры, тыя, з кім мы дзелім нашу планету. Па- куль мы кепска чуюм адно аднаго, але гэта часова. А хто з нас лепшы — скла- дае пытанне.

Як узвесці на Эльбрус і ці варта гэта рабіць? Наколькі гэта складана? Што неабходна ведаць, каб звесці рызык да мінімуму? Кніга «Эльбрус.5642» дапамо- жа знайсці адказы на гэтыя пытанні.

— Дык што, акрамя жадання, патрэб- на, каб узвесці на Эльбрус?

— Перш за ўсё — прайсці тэхнічную і тэарэтычную падрыхтоўку, каб ведалі, як карыстацца вярхоўкай, які вузел завяз- заць, як арганізаваць спуск з'юльферам. Гэта дапаможа захаваць жыццё і здароўе. Я займалася некалькі гадоў у клубе аль- пінізму, скалазанні і спартыўнага тур- рызму, наведвала лекцыі і практычныя заняткі, навучалася тэхніцы бяспекі, ска- лалазным і альпінісцкім навыкам, выра- тавальным работам.

Я не спартсменка, шмат часу праводжу за камп'ютарам. Але марыла ўзняцца на Эльбрус. Ніхто не верыў у мой поспех, але гэта нават надавала мне сіл...

— Ці маеце спартыўныя дасягненні?

— Наўмысна адмовілася ад спартыўна- га разраду, хаця нават выйграла спабор- ніцтвы па драйтунінгу сярод жанчын (від скалазанні-лёдалазання на неледзя- ной паверхні з выкарыстаннем лёдалаз- най экіпіроўкі накіштат «кошак», лядо- вага інструмента «айсфіш»).

Сама ідэя ператварэння горных узыхо- джанняў у спорт мне не блізкая. Горы — рызыка і, на мой погляд, дух спаборніцтва

там не да месца. Калектыўныя выходы ўсё асцярожніваюць, ты не атрымліваеш зада- вальнення ад прыроды ў належным аб'ёме, усё скіравана на вяршыню — адну, другую, трэцюю... Часта на куражы людзі рызыкую- юць без патрэбы... Я ж чалавек не калек- тыўны, мне падабаецца прыслухоўвацца да сябе, да сваёй інтуіцыі, больш даспа- добна асэнсаваны, усядомлены падыход, дарога як працэс і задавальненне ад яго, а не калектыўны дзеля групавой мэты.

— І ўсё ж горы — месца павышанай небяспекі. Дзеля чаго вы ідзеце туды?

— Застацца сам-насам з сабой і сваімі думкамі — тое, чаго мы так баімся ў го- радзе, таму заўяняем любою часоваю пустачу нейкім дзеяннем. Творчому ча- лавеку, схільнаму да аналізу і асэнсоў- ванню ўсяго, што адбываецца, неабходна адчуваць унутраную свабоду, вучыцца разбірацца ў людзях і іх паводзінах...

— Ці былі неардынарныя, непрадба- чаныя сітуацыі падчас узыходжанняў?

— Мая першая спроба ўзвесці на Эль- брус аказалася нядулай: давалося спу- скацца з вышыні 5100 метраў. Праз ме- сяц я зноў вярнулася, улічыўшы ўсе памылкі. Але рэзка сапсавалася надвор'е. На вышыні вецер дасягнуў 100 метраў за секунду, тэмпература апусцілася да мі- нус 25 градусаў.

Страх, холад, биссонныя ночы праз не- дахоп кіслароду, сустрэча з лавінай — усё гэта трэба было пераадолець. А на вяр- шыні быў стан абсалютнага шчасця. Не імгненне асалоды за пройдзены шлях, — яго заканчваецца: шчасце ёсць вы самі.

У кожнага надараюцца складаныя часі- ны. Але не варта бяцца паразаў, бо яны прымушаюць нас развівацца, рухацца наперад. Проста трэба ісці за сваёй марай і не здавацца: там, дзе ёсць магчымае жа- данне, абавязкова з'явіцца і магчымасць. А мара рана ці позна павінна ажыццявіць- ся, каб наступіла месца новай.

Гутарыла Таша ШПАКОЎСКАЯ

зваротная сувязь

Гражына, Севярын і Чазенія

Унядзелю і чацвер увазе слухачоў канала «Культура» Беларускага радыё — праект Навума Галіяноўчыка «Развагі пра літаратуру». Радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» гэта- га пісьменніка, якая гучыць у нядзелю і сераду, прапануе сустрэчу з дырэктарам Музея гісторыі горада Мінска Галінай Ладзісавай.

У рамках блока ранішніх праграм «У рытме дня» выходзяць праекты «Адным штрыхом» з вершамі і мініяцюрамі беларускіх аўтараў, а таксама «Ранішні серыялы» з працягам твора Людмілы Рублёўскай «З'ялата забытых магіл».

Праграма «Літаратурная анталогія» прапануе старонкі рамана Чынгіза Айтматова «Буранны паўстанак» у перакладзе на беларускую мову Міхася Стральцова. У «Радыёбібліятэцы» гучыць твор Эрыха Марыі Ремарка «Трыумфальная арка». У праекце «Літаратурныя гісторыі» ў вачэрнім эфіры выхадных слухачоў чакаюць апавяданні.

Публіцыстычныя суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі і навінкамі беларускіх выдавецтваў, а таксама са зместам свежага нумара шотвяднікі «LiM».

Для аматараў паэзіі ў суботу і нядзелю прагу- чаць вершы Кастуся Жука.

Змест перадачы «Радыётэатр плюс» на вы- хадных складуць дзве часткі радыёспектакля «Севярын і Гражына» паводле паэмы ў прозе Уладзіміра Караткевіча «Чазенія».

Юным прыхільнікам мастацкага вшчання канал «Культура» прапануе з панядзелка да пятні- цы ў праекце «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлі- выя» старонкі твора Янкі Маўра «ТВТ». У суботу і нядзелю перадачы «Дзіцячы радыётэатр» — па- станоўкі з фондаў Палаца культуры (15.00).

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

11 чэрвеня — у Маладзечна на мерапрыем- ствы ў межах Нацыянальнага фестывалю бел- ларускай песні і паэзіі з удзелам паэтаў і спе- вакоў. У бібліятэцы імя М. Багдановіча (13.00 і 17.00). У малой зале Палаца культуры (15.00).

13 чэрвеня — у Цэнтральную бібліятэку імя Я. Купалы на творчую сустрэчу з пісьмен- нікам Анатолем Экзавым (11.00).

15 чэрвеня — у Цэнтральную бібліятэку імя Я. Купалы на творчую сустрэчу з пісьменні- цай Тамарай Кавальчук (11.00).



12 чэрвеня — 95 гадоў з дня нараджэння Ліліі Драздовай (1927—2011), беларускай актрысы, за- служанай артысткі БССР, народнай артысткі РСФСР.

12 чэрвеня — 85 гадоў з дня нараджэння Льва Ляха (1937—2015), беларускага дыры- жора, педагога, заслужанага дзея- ча мастацтваў БССР.

12 чэрвеня — 80-гадовы юбілей святкуе Леў Агануў (1942), бела- рускі скульптар.

13 чэрвеня — 25 гадоў таму (1997) быў заснаваны Музей му- часнага выяўленчага мастацтва. Адкрыты ў 1998 г. У 2015 г. уклю- чаны ў склад Нацыянальнага цен- тра сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

14 чэрвеня — 155 гадоў з дня нараджэння Мітрафа- на Доўнар-Запольскага (1867— 1934), беларускага гісторыка, эт- нографа, фалькларыста, літа- ратуразнаўцы, аднаго з заснаваль- нікаў беларускай нацыянальнай гісторыяграфіі.

14 чэрвеня — 120 га- доў з дня нараджэння Валянціна



Краўцова (1902—1963), беларускага акцёра, заслу- жаннага артыста БССР.

(?) 15 чэрвеня — 120 гадоў з дня нараджэння Яна Бабровіча (1902— 1943), дзеяча рэвалю- цыйнага руху ў Заходняй Бела- русі, публіцыста.

15 чэрвеня — 90 гадоў з дня нараджэння Яўгена Каробушкіна (1932—2015), беларускага жыва- пісца, педагога.

16 чэрвеня — 85 гадоў з дня нараджэння Аўгустына (Аўгуста) Мілаванова (1937—2019), белару- скага акцёра, народнага артыста БССР.

18 чэрвеня — 85 гадоў з дня нараджэння Сяргея Пятроў- скага (1937—1999), беларускага кінааператара, кінарэжысёра, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

18 чэрвеня — 70-годдзе ад- значае Анатоль Калашнікаў (1952), беларускі і расійскі кіна- аператар.

Каляндар падрыхтаваны БДАМЛМ

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар **Аляксей Іванавіч ЧАРОТА**

Рэдакцыйная камісія: Таццяна Арлова, Аляксей Бадак, Дзмітрый Барсукоў, Віктар Гардзеі

Уладзімір Гіналімедаў, Вольга Далдзімава, Жана Запарытка, Анатоль Казлоў, Дзмітрый Крайдзіч, Віктар Кураш

Аляксей Марціновіч, Вячаслаў Нікіфарыў, Мікалай Чаргінец, Іван Чарота, Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі: Юрыдычны адрас: 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарова, 19 E-mail: lim_new@mail.ru Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны: галоўны рэдактар — 325-85-25 наменскі галоўнага рэдактара — 319-79-85, 224-66-74 адказы сакратар — 377-99-73 аддзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98 аддзел прозы і паэзіі — 317-20-98

адрас мастацтва — 317-20-98 бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісны індекс: 63856 — індывідуальны; 63815 — індывідуальны льготны для настаўнікаў; 638562 — ведамасны; 63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"». Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ Нумар падпісанні ў друку 09.06.2022 у 11.00 Ум. друку арж. 3,72 Наклад — 675

Друкіра Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013 Заказ — 1302 Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рупікасі прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтара публікацыі. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці з законадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 2 2 0 2 3